

**SINTEZA OBSERVAȚIILOR
LA
DOCUMENTAȚIA PROCEDURII DE SELECȚIE
PENTRU ACORDAREA UNOR DREPTURI DE UTILIZARE A FRECVENȚELOR RADIO ÎN
BENZILE DE 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz**

Perioada de consultare pentru documentația procedurii de selecție competitive organizată în vederea acordării unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz, publicată pe pagina de internet a Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (*ANCOM sau Autoritatea*) în data de 13 iulie 2022 s-a împlinit în data de 16 august 2022.

Documentația¹ procedurii de selecție a cuprins mai multe materiale ce au fost supuse procedurii de consultare publică în același timp:

- a) proiectul Deciziei privind procedura de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz;
- b) proiectul Deciziei pentru modificarea și completarea Deciziei președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 551/2012 privind stabilirea tarifului de utilizare a spectrului;
- c) proiectul Caietului de sarcini pentru organizarea procedurii de selecție competitive în vederea acordării unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz.

Consultările au urmărit informarea, în condiții de transparență, asupra regulilor necesare pentru desfășurarea procedurii de selecție competitive în vederea acordării drepturilor de utilizare a spectrului radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz și colectarea opiniilor părților interesate.

În vederea asigurării transparenței deciziilor sale, în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare, ANCOM are obligația de a publica, pe pagina sa de internet, și un material de sinteză a observațiilor primite în cazul măsurilor adoptate, cu respectarea principiului confidențialității, care va preciza și poziția sa față de aceste observații.

Proiectul de hotărâre a Guvernului privind stabilirea cuantumului valorii minime a taxei de licență pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio disponibile în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz, precum și a condițiilor de plată a taxei de licență nu se încadrează în „măsurile adoptate” de către Autoritate, fiind o măsură ce se adoptă de către Guvern. Ca atare, consultarea publică pentru acest proiect se încadrează în regimul reglementat de Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, republicată. Cu toate

¹ <https://www.ancom.ro/formdata-269-49-427>.

acestea, deși prezenta sinteză a observațiilor tratează îndeosebi observațiile ce au legătură cu măsurile ce urmează a fi adoptate de ANCOM, Autoritatea își va preciza poziția sa, printr-un material separat redactat cu respectarea Legii nr. 52/2003.

Observații la documentația procedurii de selecție au fost primite din partea Orange România S.A. (ORG), Vodafone România S.A. (VDF), Telekom România Mobile Communications S.A. (TKM), Societății Naționale de Radiocomunicații S.A. (SNR) și Enigma-System.net S.R.L. (E), precum și din partea a 150 de persoane fizice și 9 asociații. Observațiile primite în perioada de consultare publică sunt scanate și publicate pe pagina de internet a ANCOM, ca parte a procesului de consultare publică, propunerile și argumentele respondenților putând fi regăsite alături de prezentul document, care prezintă poziția Autorității în raport cu observațiile primite.

I. Observații la proiectul Deciziei privind procedura de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz și la proiectul Caietului de sarcini pentru organizarea procedurii de selecție competitive în vederea acordării unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz

- 1) Obligații de acoperire aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în banda de 700 MHz
 - a) Obligația de acoperire a zonelor albe (ORG, VDF)

ORG propune reducerea numărului de localități incluse în obligația de acoperire aferentă drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în banda de 700 MHz, prevăzută la litera A1 a secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini, de la 100 la **56 de localități per bloc**, dintr-un număr total de 75 de localități alocate per bloc, dintre care operatorii să aibă posibilitatea de a alege cele 56 de localități pentru care le incumbă obligația de acoperire. Respondentul propune, de asemenea, **extinderea termenului de îndeplinire a obligației** de acoperire pentru localitățile „albe” la **6 ani** și, alternativ, pentru o eventuală realizare a acoperirii în etape, un prim termen de **4 ani pentru acoperirea a 35 de localități**, respectiv de **6 ani pentru restul de 21 de localități**.

Suplimentar, **ORG** solicită acordarea posibilității de a aduce dovezi obiective cu privire la imposibilitatea asigurării acoperirii în anumite localități, din cauza unor impedimente de ordin administrativ, tehnic și/sau juridic pe care operatorii le întâmpină în procesul de implementare, **inclusiv pentru localitățile** ce trebuie acoperite **în prima etapă**, precum și extinderea termenului în care pot fi prezentate aceste dovezi până la cu cel puțin **trei luni** înainte de împlinirea termenului de îndeplinire a obligației. În situația în care aceste impedimente nu vor putea fi eliminate în timp util pentru a permite îndeplinirea obligațiilor de acoperire, **ORG** solicită reducerea obligației prevăzute la litera A1 a secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini cu numărul de localități pentru care nu s-au putut elimina cauzele imposibilității asigurării acoperirii.

VDF propune eliminarea în integralitate a obligației de acoperire a zonelor albe, considerând că localitățile din zonele defavorizate, care nu prezintă interes comercial pentru operatori, pot fi acoperite din fondurile alocate prin PNRR pentru acoperirea a 700 de astfel de localități, și că, doar în cazul în care vor rămâne localități neacoperite prin PNRR, ar putea fi alocate operatorilor **maxim 30 de localități/bloc de 700 MHz FDD**, cu minim 100 de locuitori conform Recensământului din 2022.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM precizează că propunerea privind obligația de acoperire cu servicii de comunicații mobile de bandă largă a unui număr de localități identificate ca neacoperite sau slab acoperite ("zone albe") are în vedere realizarea obiectivului de extindere și îmbunătățire a acoperirii populației din zonele neacoperite cu servicii minimale de date de bandă largă și de reducere, astfel, a decalajului de conectivitate dintre zonele urbane și cele rurale, aspect ce este indicat ca deficitar în ultimele rapoarte ale DESI².

Lista de localități care nu beneficiază de o acoperire corespunzătoare a fost stabilită pe baza rezultatelor măsurătorilor realizate de Autoritate în anii 2020 și 2021, prin aplicarea unor criterii de selecție cum sunt numărul de locuitori [localități cu o populație mai mare sau egală cu 50 de locuitori conform ultimului recensământ valabil cu rezultate finale (INS 2011)] și gradul de acoperire cu serviciul de voce pentru operatorul cu cea mai bună acoperire, furnizată cumulativ prin oricare dintre tehnologiile GSM, UMTS, LTE. Astfel, în funcție de procentul de acoperire maxim realizat, au fost selectate localitățile cu o acoperire în tehnologie UMTS și LTE cumulativă mai mică de 90% și eliminate acele localități cu o acoperire cumulativă GSM, UMTS și LTE mai mare de 95%. Lista de localități propusă de ANCOM în Anexa 1 a Caietului de sarcini include un număr semnificativ (aproximativ 400 localități) de localități deja acoperite cu serviciul de voce într-un procent de cel puțin 70%, precum și un număr consistent de localități deja acoperite cu servicii de date UMTS/LTE (aproximativ 300 localități).

Faptul că mare parte dintre localitățile din Anexa 1 sunt parțial acoperite, corelat cu mecanismul de alocare a localităților care oferă câștigătorilor de drepturi în banda de 700 MHz posibilitatea de a alege din listă acele localități pe care doresc să le acopere, facilitează direcționarea efortului investițional al operatorilor cu precădere în optimizarea acoperirii deja realizate.

Referitor la opinia exprimată de VDF cu privire la acoperirea celor 600 de localități propuse de ANCOM din fondurile alocate prin PNRR ce vor fi direcționate pentru acoperirea a 700 de localități defavorizate, precizăm următoarele:

- 1) criteriile PNRR diferă substanțial de criteriile avute în vedere de ANCOM, astfel încât o parte din localitățile propuse de ANCOM la litera A1 a secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini sunt neeligibile PNRR (conform GBER art. 52 și 52a), în virtutea performanțelor rețelelor fixe existente.
- 2) la o analiză mai atentă a listei localităților propuse de ANCOM, se poate observa că în unele dintre acestea sunt deja furnizate servicii de internet la puncte fixe, circumstanțe care pot reduce semnificativ costurile acoperirii cu rețele/servicii mobile (de exemplu, prin adăugarea unei componente de rețea de acces radio mobil, la un punct de inserție pe rețeaua fixă existentă);
- 3) valoarea economică și socială a resurselor spectrale sub 1 GHz alocate pe durate de 20-25 de ani este atât de mare, încât poate acomoda fără probleme acoperirea unui număr limitat de localități defavorizate, din considerente de solidaritate socială a corporațiilor, chiar și în absența obligațiilor;

ANCOM apreciază că obligațiile de acoperire aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor în banda de 700 MHz, pentru operatorii existenți (care furnizează deja rețele publice și servicii de comunicații electronice mobile în benzi de frecvențe sub 1 GHz), prevăzute la litera A1 a secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini, sunt rezonabile și proporționale în raport cu scopul propus, respectiv extinderea și îmbunătățirea acoperirii populației din zonele neacoperite sau slab acoperite cu servicii mobile minimale de date de bandă largă (cu viteza de 2 Mbps).

² Indicele economiei și societății digitale.

Cu toate acestea, ținând seama de argumentele prezentate de respondenți cu privire la dificultățile atât de natură financiară cât și administrativă sau tehnică pe care le întâmpină în achiziționarea și construirea de noi amplasamente și instalarea de noi stații de bază, precum și de faptul că din măsurătorile realizate de ANCOM în anul 2022 se observă că în anumite localități situația s-a îmbunătățit, Autoritatea este de acord să redefinească obligația de acoperire în sensul reducerii numărului de localități incluse în obligația de acoperire asociată unui bloc de frecvențe din banda de 700 MHz FDD de la 100 la 80. În acest sens, ANCOM a reevaluat situația acoperirii localităților propuse în conformitate cu rezultatele celor mai recente măsurători, eliminând din lista inițială de localități un număr de 120 de localități.

În ceea ce privește extinderea termenului final de îndeplinire a obligației de acoperire la 6 ani, ANCOM consideră că termenele propuse inițial pentru îndeplinirea obligației în două etape, respectiv 3 ani pentru acoperirea într-o primă etapă a unui număr de 60 de localități și 5 ani pentru acoperirea restului de 20 de localități din cele 80 de localități asociate unui bloc de frecvențe din banda de 700 MHz FDD, sunt rezonabile și, prin urmare, va menține aceste termene raportat la obligația de acoperire a unui număr redus de localități, stabilit în baza analizei la care am făcut referire mai sus.

ANCOM consideră că termenul de trei luni propus de **ORG** pentru prezentarea de dovezi obiective cu privire la imposibilitatea asigurării acoperirii unor localități nu este unul rezonabil, astfel încât acesta să ofere prezumția de încadrare în termenele stabilite, dar este de acord cu relaxarea termenului prevăzut până la cu cel puțin **șase luni** înainte de împlinirea termenului de îndeplinire a obligației. Propunerea de reducere a obligației cu numărul de localități pentru care nu s-au putut elimina cauzele imposibilității asigurării acoperirii nu poate fi acceptată. Considerăm că stabilirea unor noi termene de îndeplinire, așa cum este stipulat în proiectul caietului de sarcini, este o măsură obiectivă, care nu derogă de la îndeplinirea obiectivelor stabilite prin caietul de sarcini și permite un tratament egal al tuturor câștigătorilor procedurii de selecție. ANCOM va îndrepta eroarea materială semnalată de respondent la textul Notei 2, prin adăugarea cuvântului „cauza” în cuprinsul acesteia. ANCOM consideră că formularea generală a motivelor ce pot fi invocate de titularii drepturilor, așa cum este prevăzut în proiectul caietului de sarcini, acoperă și motivele precizate de respondent, o listă exhaustivă de motive fiind imposibil de întocmit la momentul actual. ANCOM este de acord cu adăugarea sintagmei „[...] și va face demersuri, în limitele atribuțiilor sale legale, în vederea eliminării impedimentelor aduse la cunoștință de către operatori. [...]”.

b) Obligația de acoperire a 70% din populație (ORG, VDF, TKM)

ORG propune extinderea termenului de îndeplinire a obligației de acoperire aferentă benzii de 700 MHz, prevăzută la litera A2 din cadrul secțiunii 3.3.1.1 a Caietului de sarcini, pentru zone locuite de cel puțin 70% din populație, **de la 4 ani la 6 ani**, din motivele expuse în *Contribuția la Documentația procedurii de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz*, transmisă în cadrul consultării publice și publicată pe site-ul ANCOM (secțiunea 1.4.2. din Contribuția la proiectul Caietului de sarcini și la proiectul Deciziei ANCOM privind procedura de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz).

VDF propune modificarea nivelului de semnal pentru obligația de acoperire a unor zone locuite de cel puțin 70% din populație de la -85 dBm la **-92 dBm outdoor**, acesta fiind, în opinia respondentului, un nivel de semnal relevant și realist pentru acoperirea a 70% din populație. Alternativ, **VDF** propune modificarea criteriului de nivel de prag al semnalului pilot, în criteriu de serviciu, respectiv **10 Mbps indoor**, în mod consistent cu obligațiile de acoperire existente de voce și de date cu viteză de 2 Mbps. Argumentele

respondentului sunt prezentate în *Comentariile și propunerile Vodafone România ca răspuns la "Documentația procedurii de selecție competitive în vederea acordării drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz"*, transmise în consultarea publică și publicate pe site-ul Autorității (în cadrul secțiunii A2).

TKM propune ca, pentru acoperirea cu servicii de comunicații de bandă largă a unor zone locuite de cel puțin 70% din populație, să se ia în considerare un nivel de prag al semnalului pilot de **-98 dBm** în loc de -85 dBm, măsurat în exteriorul clădirilor, la o înălțime de 1,5 m deasupra solului, cu o antenă având câștigul de 0 dBi. Respondentul precizează că nivelul propus este calculat folosind sensibilitatea receptorului pentru un terminal mediu de pe piață pentru furnizarea serviciului de date în bandă largă (-110 dBm) și adăugând o atenuare indoor de 12 dBm pentru benzi sub 1 GHz.

Răspunsul ANCOM:

Având în vedere argumentele prezentate de respondenți cu privire la dificultățile anticipate în îndeplinirea cerințelor de acoperire de la pct. A2 al secțiunii 3.3.1.1, cum sunt înlocuirea unui procent semnificativ de echipamente radio în vederea utilizării benzii de 700 MHz, impedimentele de ordin operațional și administrativ, concomitent cu gestionarea îndeplinirii obligațiilor ce decurg din aplicarea Legii nr. 163/2021, precum și observațiile cu privire la rigurozitatea nivelului de prag propus, Autoritatea este de acord cu extinderea termenului prevăzut pentru îndeplinirea obligației de acoperire pentru 70% din populație de la 4 ani la 6 ani, în cazul operatorilor existenți care furnizează rețele în benzi sub 1 GHz.

Pentru un operator nou intrat, termenul de îndeplinire a obligației de acoperire prevăzute la pct. B2 al secțiunii 3.3.1.1 va fi extins de la 6 ani la 8 ani.

Cu privire la nivelul de prag al semnalului pilot stabilit la -85 dBm, menționăm că pentru o evaluare corectă a acestui prag ar trebui să se țină cont și de modul de verificare a acoperirii, astfel așa cum este menționat în cuprinsul caietului de sarcini *măsurătorile se vor realiza în exteriorul clădirilor, la o înălțime de 1,5 m deasupra solului, referitor la o antenă având câștigul de 0 dBi*. De unde rezultă că, dacă avem un nivel de -85 dBm măsurat outdoor, aplicând factorii de corecție menționați la capitolul 3.7.1, nivelul de semnal la un telefon mobil indoor va fi între -97 dBm (dacă am considera doar cei 12dB atenuare de propagare indoor) și -107 dB dacă luăm în considerare și marginea de 10dB menționată la același capitol.

Observăm astfel că nivelul de semnal real măsurat la terminalul mobil indoor nu va mai fi la limita superioară a categoriei "good" (document Enigma-Systems.net), ci acesta va ajunge la limita inferioară a intervalului pentru categoria "good" sau în intervalul categoriei "fair".

Tot referitor la rigurozitatea nivelului de prag propus menționăm că obligația de acoperire propusă este de a asigura acoperirea cu un procent de cel puțin 70% din populație și nu de 100 % din populația sau teritoriul României, iar operatorii de telefonie mobilă nu pornesc de la zero în realizarea acoperirii. Analizând procentele de acoperire calculate pe baza măsurătorilor din anul 2020 completate cu cele din anul 2021, media acoperirilor pentru toți cei 4 operatori este de peste 60%, iar dacă am lua în considerare pentru fiecare localitate maximum dintre procentele de acoperire realizate de fiecare operator în localitatea respectivă, procentul rezultat la nivel național va depăși 80 %.

c) Obligația de acoperire a autostrăzilor și căilor ferate modernizate (ORG,VDF, TKM)

ORG propune **extinderea termenului de îndeplinire a obligației la 6 ani** pentru toate obiectivele menționate la litera A3 a secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini, și alternativ, în cazul în care ANCOM dorește păstrarea obligației de implementare în etape, propune un termen de **4 ani pentru 85%** din lungimea sectorului/tronsonului și respectiv de **6 ani pentru restul de 10%** din lungimea sectorului/tronsonului. Motivele și argumentele pe care respondentul își întemeiază propunerea sunt prezentate în cuprinsul secțiunii 1.4.3. (pct. 1.4.3.1) a *Contribuției Orange la Caietului de sarcini și la proiectul Deciziei ANCOM privind procedura de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz*. Respondentul propune, de asemenea, limitarea obligației la obiectivele finalizate la momentul publicării documentației pentru organizarea licitației.

ORG solicită, de asemenea, **reducerea nivelului de prag al semnalului RSRP (SS-RSRP) la -101 dBm** pentru acoperirea autostrăzilor, respectiv la **-106 dBm** pentru acoperirea căilor ferate, argumentele care stau la baza acestei solicitări fiind prezentate la pct. 1.4.3.2. din cuprinsul secțiunii 1.4.3 a documentului mai sus menționat.

Suplimentar, **ORG** solicită extinderea termenului în care pot fi prezentate dovezi obiective cu privire la imposibilitatea asigurării acoperirii în procentul prevăzut, până la **cu cel puțin 3 luni** înainte de împlinirea termenului de îndeplinire a obligației de acoperire prevăzute la litera A3 a secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini, și reducerea procentului din lungimea autostrăzii sau a tronsonului de cale ferată pentru care incumbă obligația de acoperire, proporțional cu lungimea pentru care nu s-au putut elimina cauzele imposibilității de acoperire, în situația în care aceste cauze nu pot fi eliminate în timp util pentru a permite operatorilor îndeplinirea obligației de acoperire.

VDF solicită definirea unui mecanism eficient prin care ANCOM să faciliteze obținerea tuturor autorizațiilor de acces pentru acoperirea zonelor critice impuse prin licențe: autostrăzi, căi ferate, aeroporturi, precum și zonele fără acces la infrastructura de energie electrică și rutieră.

TKM consideră că nivelul semnalului pilot (RSRP, SS-RSRP) de -92 dBm, propus de ANCOM pentru acoperirea cu servicii de comunicații mobile de bandă largă a autostrăzilor, este prea mare, conducând la un număr inutil de mare de site-uri ce ar trebui instalate de-a lungul drumurilor, și propune în schimb un nivel de prag al semnalului pilot de **-104 dBm**, măsurat în exterior, la 1,5 m deasupra solului, cu o antenă având câștigul de 0 dBi. Respondentul precizează că nivelul propus este calculat folosind sensibilitatea receptorului pentru un terminal mediu de pe piață pentru furnizarea serviciului de date în bandă largă (-110 dBm) și adăugând 6 dBm pentru a lua în calcul atenuarea în interiorul mașinii în benzile joase (sub 1 GHz).

Răspunsul ANCOM

Referitor la pragul de semnal impus pentru acoperirea în rețeaua feroviară, într-un studiu comandat de Departamentul pentru Transport al Marii Britanii³, realizat de companii cu nume sonor în domeniul radio⁴ și care a avut drept obiectiv înțelegerea barierelor practice și tehnice pentru îmbunătățirea conectivității pe calea ferată, se arată că atenuarea introdusă de caroseria vagoanelor moderne poate depăși 25 dB în cazurile cele mai defavorabile. Spre exemplu, pentru cele patru tipuri de vagoane incluse în studiu, cu date de fabricație cuprinse între anii 1975, pentru cel mai vechi model și 2017, cel mai recent, s-a constatat o atenuare de inserție a semnalului în marja 3 – 28 dB (model 1975: 3-19 dB, model 2000: 3-18 dB, model 2003: 7-28 dB, model 2017: 7-25 dB).

³ „Mobile Connectivity in rolling stock – radio frequency attenuation characteristics”, Arup Alliance DfT Star Two TTWO 0036, 23 April 2021.

⁴ ex. LS Telcom, RealWireless.

Or, tocmai această atenuare de inserție ORG nu o ia în calcul, deși face referire la ea, și o ia în considerare în cazul autostrăzilor, invocând posibile schimbări substanțiale în structura viitoarelor garnituri feroviare pe perioada de valabilitate a licenței.

Plecând, însă, chiar de la rezultatul pentru sensibilitatea terminalului mobil calculat și indicat de ORG, de -116 dBm, și adăugând la acesta marginea de fading împreună cu atenuarea de inserție amintită, obținem -81 dBm, adică un prag de semnal mult mai restrictiv decât cel impus de ANCOM, de -92 dBm.

Cât despre schimbarea metodei de măsură, cu utilizarea unei antene externe, tocmai datorită celor arătate mai sus, considerăm că ea este una imprecisă, nerealistă și în detrimentul utilizatorilor rețelei. Cu atât mai mult cu cât în realitate, la atenuarea de inserție în vehiculul feroviar se mai adaugă și atenuări suplimentare datorate corpului utilizatorului și aglomerării din interiorul vagonului. Conform studiului amintit, acestea variază de la 2 – 20 dB pentru primul caz, până la 0 – 60 dB în cel de-al doilea caz.

Pentru a oferi o predictibilitate cu privire la modul de măsurare, respectiv pentru a minimiza impactul atenuărilor suplimentare enumerate mai sus asupra rezultatelor măsurărilor, menționăm că măsurătorile vor fi realizate cu antena instalată în interiorul vagonului, lângă/în dreptul suprafețelor vitrate, la o înălțime care să asigure evitarea obturării canalului de propagare, **de o parte și de alta a vagonului**, luându-se în considerare nivelul maxim dintre cele două măsurători. Astfel, singura atenuare suplimentară pe canalul de propagare va fi acum atenuarea de inserție introdusă de geamurile trenului. De asemenea, având în vedere că măsurătorile vor fi realizate în mișcare, precizăm că acestea vor fi realizate la viteza de croazieră a trenului.

Suntem de acord cu ajustarea nivelului măsurat în interiorul trenului, aceasta se va realiza cu o valoare stabilită prin măsurători la momentul realizării fiecărei sesiuni de măsurători sau cu 7 dB, limita inferioară a plajei de atenuare determinată conform studiului amintit mai sus pentru un vagon model 2003, respectiv 2007.

Referitor la pragul de semnal impus pentru autostrăzi, deși ORG exemplifică un calcul pentru acesta în care include și o atenuare de inserție în autovehicul de 5 dB, considerăm că această valoare este una neacoperitoare pentru situațiile reale. În sprijinul acestei aserțiuni invocăm studiul⁵ comandat de OFCOM⁶ (autoritatea de reglementare din domeniul comunicațiilor electronice din Marea Britanie), studiu care a avut ca obiective o mai bună înțelegere a efectului pierderilor de semnal la inserția în autovehicule și îmbunătățirea estimărilor privind acoperirea cu semnale de telefonie mobilă în acestea. Măsurătorile din cadrul studiului, realizate în 7 autovehicule aparținând unor categorii diverse (berlină, SUV, VAN, etc.), au relevat o atenuare de inserție de 8.9 dB cu o deviație standard de 5.6 dB. Așadar, în cazuri defavorabile, funcție de banda de frecvențe și de poziția telefonului mobil, atenuarea poate depăși 14 dB. Și dacă introducem această valoare în calculul realizat de ORG, rezultă chiar nivelul de prag impus de ANCOM. Ca atare considerăm potrivit nivelul de prag de -92 dBm în cazul acoperirii cu semnal pe autostrăzi.

În ceea ce privește propunerea primită privind extinderea termenului de îndeplinire a obligației de acoperire a 95% din lungimea sectoarelor de autostradă și a tronsoanelor de cale ferată modernizată, ANCOM este de acord cu extinderea termenului la 4 ani pentru acoperirea a 85% din lungimea unui sector/tronson și respectiv la 6 ani pentru acoperirea restului de 10% din lungimea unui sector/tronson.

ANCOM consideră că termenul de trei luni propus de **ORG** pentru prezentarea de dovezi obiective cu privire la imposibilitatea asigurării acoperirii nu este unul rezonabil, astfel

⁵ „In-car Mobile Signal Attenuation Measurements”, LS Telcom UK, 8 November 2017.

⁶ <https://www.ofcom.org.uk/home>.

încât acesta să ofere prezumția de încadrare în termenele stabilite, dar este de acord cu relaxarea termenului prevăzut până la cu cel puțin **șase luni** înainte de împlinirea termenului de îndeplinire a obligației. Propunerea de reducere a procentului stabilit prin obligația la care se face referire nu poate fi acceptată. Considerăm că stabilirea unor noi termene de îndeplinire, așa cum este stipulat în proiectul caietului de sarcini, este o măsură obiectivă, care nu derogă de la îndeplinirea obiectivelor stabilite prin caietul de sarcini și permite un tratament egal al tuturor câștigătorilor procedurii de selecție. ANCOM consideră că formularea generală a motivelor ce pot fi invocate de titularii drepturilor, așa cum este prevăzut în proiectul caietului de sarcini, acoperă și motivele precizate de respondent, o listă exhaustivă de motive fiind imposibil de întocmit la momentul actual. De asemenea, ANCOM va menține obligația acoperirii obiectivelor noi, în condițiile relaxate acceptate mai sus.

ANCOM este de acord cu adăugarea sintagmei „[...] și va face demersuri, în limitele atribuțiilor sale legale, în vederea eliminării impedimentelor aduse la cunoștință de către operatori [...]”.

- 2) Obligații de acoperire și dezvoltare aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în banda 3400-3800 MHz
 - a) Obligații de acoperire (ORG, TKM)

ORG propune reducerea valorii pentru viteza de transfer al datelor la utilizator **de la 100 Mbps la 30 Mbps**, pentru obiectivele menționate în cadrul subsecțiunii 3.3.1.2.1 din Caietul de sarcini, respectiv acoperirea aeroporturilor internaționale, deoarece consideră ca transmisia de date la o asemenea viteză este „excesivă”, fiind un serviciu care nu este „uzual și nicidecum esențial”. De asemenea, **ORG** propune ca termenul de îndeplinire a obligației să fie decalat de la doi ani – perioadă pe care o consideră insuficientă, investiția fiind ineficientă ca urmare a obligației de a înlocui echipamentele radio, ca efect al Legii nr. 163/2021 – la patru ani. Totodată, același respondent solicită să fie eliminată obligația în discuție în cazul aeroporturilor ce vor fi declarate ca fiind internaționale la o dată ulterioară demarării procedurii de selecție.

TKM aduce în discuție, în contextul obligației de acoperire a aeroporturilor internaționale, problema radioaltimetrelor instalate pe aeronave (care funcționează în banda 4,2 – 4,4 GHz) și solicită ca această cerință de asigurare a vitezei de transfer al datelor de 100 Mbps în cazul aeroporturilor menționate să fie valabilă numai dacă banda 3,4-3,8 GHz poate fi folosită fără restricții de către operatorii comerciali.

Același respondent propune completarea prevederilor subsecțiunii 3.3.1.2.1 din Caietul de sarcini, astfel încât să se impună obligații proporționale de acoperire și pentru ofertanții care achiziționează cantitatea minim posibilă de spectru în această banda 3400-3800 MHz.

Răspunsul ANCOM:

Referitor la propunerea de reducere a valorii vitezei de transfer al datelor la utilizator pentru obligația de acoperire a aeroporturilor internaționale, ANCOM precizează că cerința privind asigurarea unei viteze de 100 Mbps la utilizator a avut în vedere realizarea obiectivelor strategice de acoperire cu servicii 5G promovate la nivel unional și asumate la nivel național prin Strategia 5G pentru România.

Referitor la propunerea de eliminare a obligației în discuție pentru aeroporturile ce ar urma să fie declarate internaționale în viitor, ANCOM va arăta în continuare motivele pentru care nu poate primi această propunere.

Pe de-o parte, Autoritatea înțelege pe deplin faptul că activitatea operatorilor comerciali se desfășoară în condiții de concurență și este guvernată de principiile economiei de piață, fiind orientată spre obținerea de profit prin minimizarea cheltuielilor și eficientizarea acestora (în sensul maximizării veniturilor). Este foarte bine că este așa și, în acest sens,

ANCOM apreciază (la justa lor valoare) solicitările operatorilor din cuprinsul acestui demers de consultare publică, Autoritatea acceptând resorturile care stau la baza poziției furnizorilor de rețele publice și de servicii de comunicații electronice și înțelegând mecanismele care au determinat observațiile și comentariile primite. Totuși, pe de altă parte, ANCOM este chemată, în baza prerogativelor sale legale, să vegheze, printre altele, la respectarea intereselor utilizatorilor finali. În contextul punctual al acestui cadru de discuție, ANCOM consideră că sunt îndeplinite premisele respectării principiului conform căruia ar trebui ca utilizatorii să beneficieze de servicii comparabile în situații echivalente. Mai mult decât atât, parcurgerea listei de aeroporturi din cadrul secțiunii 3.3.1.2.1 a Caietului de sarcini arată fără putință de tăgadă – cunoscând geografia economică și socială a țării noastre la acest moment, cu luarea în calcul și a unor predicții rezonabile de dezvoltare ulterioară – că lista în cauză nu va mai fi extinsă semnificativ în următorii ani (pe perioada de valabilitate a licențelor ce urmează a fi acordate în banda 3,4-3,8 GHz).

Totodată, includerea aeroporturilor ce vor deveni ulterior internaționale este cu atât mai importantă având în vedere posibilitățile limitate de intervenție ale Autorității asupra licențelor ce urmează a fi acordate pe o perioadă atât de lungă, așa cum s-a arătat la punctul 18 lit. g).

Referitor la problema radioaltimetrelor funcționând în banda 4200-4400 MHz – care reprezintă, în fapt, niște echipamente de tip radar pentru radionavigație aeronautică, instalate la bordul aeronavelor și care sunt utilizate în spațiile aeriene din jurul aeroporturilor, pentru apropierea de aeroport și pentru aterizare – și la compatibilitatea acestora cu stațiile de bază din banda 3400-3800 MHz, Autoritatea precizează că a urmărit și urmărește în continuare cu atenție derularea dezbaterilor pe acest subiect la nivel regional european (CEPT). Concluziile preliminare arată faptul că în Europa problema în cauză nu este atât de stringentă ca în cazul altor regiuni ale lumii, în care sistemele de comunicații mobile pe suport radio de bandă largă utilizează o bandă mai apropiată cu 200 MHz de banda radioaltimetrelor.

Prin urmare, ANCOM consideră că în țara noastră nu vor exista probleme în sensul precizat de respondent, dar precizează că va urmări și în continuare evoluția discuțiilor tehnice pe acest subiect la nivel CEPT.

În ceea ce privește completarea prevederilor referitoare la obligațiile de acoperire aferente benzii 3400-3800 MHz cu obligații proporționale pentru un operator care achiziționează cantitatea minim posibilă de spectru în această bandă, ANCOM consideră că, întrucât obligațiile de acoperire în discuție vizează doar acoperirea aeroporturilor cu servicii 5G (eMBB), cantitatea minimă de spectru ce poate fi obținută și utilizată în banda 3400-3800 MHz (20 MHz) nu permite furnizarea de servicii în aeroporturi la standardele de performanță și calitate ale serviciilor 5G, și, prin urmare, impunerea unei obligații proporționale asociate acestei cantități minime de spectru nu se justifică în raport de obiectivul urmărit de Autoritate.

b) Obligații de dezvoltare (ORG, VDF, TKM, SNR)

SNR propune micșorarea numărului de stații de bază instalate pentru câștigătorii care își adjucează drepturi de utilizare doar pentru cantitatea de 20 MHz la 500 (pentru operatorii care fac servicii de tip fix și mobil la nivel național) și 250 (pentru operatorii care fac servicii de tip fix la nivel național sau mobil în zone/arealuri limitate de tip LAN privat), cu stații de bază având capacitatea de cel puțin 85 Mb/s/20 MHz.

ORG consideră că numărul de stații este rezonabil, dar că nu ar trebui ca ANCOM să impună un număr minim la nivel de localitate sau, alternativ, propune reconfigurarea localităților din tabelele 3.2, 3.3, 3.4 și 3.5 și solicită posibilitatea de a aduce dovezi privind imposibilitatea instalării de stații de bază.

VDF propune obligația instalării unui număr de 800 de stații de bază după 5 ani și a unui număr de 1500 de stații de bază după 8 ani pentru un operator existent și, similar, 700, respectiv 1400 de stații de bază, pentru un operator nou intrat în bandă. Mai propune ca cele 1500 de stații să fie instalate în localitățile din tabelele 3.2 și 3.3.

TKM propune ca termenul de instalare al stațiilor să fie extins la 10 ani pentru un operator nou intrat în bandă, fără impunerea unei liste de localități.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM a analizat propunerea **SNR** și nu este de acord cu numărul de stații propus, dar este de acord cu introducerea unei obligații mai relaxate pentru câștigătorii cantității minime de spectru care nu fac servicii MFCN la nivel național și acceptă ca litera C. a subsecțiunii 3.3.1.2.2 „Obligații de dezvoltare” să se modifice după cum urmează:

„C. Obligații de dezvoltare pentru câștigătorii cantității minime de spectru

*C1. Pentru câștigătorii mai sus menționați care își adjudecă drepturi de utilizare în banda 3400-3800 MHz doar pentru cantitatea minim posibilă ce poate fi achiziționată (prevăzută la secțiunea 4.1.3. lit. c) din prezentul Caiet de sarcini), indiferent dacă dețineau sau nu anterior procedurii de selecție drepturi de utilizare în această bandă de frecvențe, în licențele ce le vor fi emise, în urma procedurii de selecție, va fi înscrisă obligația de a instala și menține în funcțiune (până la finalul perioadei de valabilitate a licenței) un număr de **1000** de stații de bază, situate oriunde pe teritoriul național și având capabilitatea de a asigura o viteză de cel puțin **100 Mbit/s/20 MHz** pentru furnizarea de servicii de tip fix sau mobil la nivel național, după **zece ani** de la intrarea în vigoare a licenței.*

*C2. Prin excepție de la pct. C1, pentru câștigătorii care își adjudecă drepturi de utilizare în banda 3400-3800 MHz doar pentru cantitatea minim posibilă ce poate fi achiziționată (prevăzută la secțiunea 4.1.3. lit. c) din prezentul Caiet de sarcini), indiferent dacă dețineau sau nu anterior procedurii de selecție drepturi de utilizare în această bandă de frecvențe, în licențele ce le vor fi emise, în urma procedurii de selecție, va fi înscrisă obligația de a instala și menține în funcțiune (până la finalul perioadei de valabilitate a licenței) un număr de **500** de stații de bază, situate oriunde pe teritoriul național și având capabilitatea de a asigura o viteză de cel puțin **85 Mbit/s/20 MHz**, în cazul furnizării de servicii de tip fix la nivel național sau mobil cu mobilitate limitată numai în zone/arealuri limitate de tip LAN privat, după **zece ani** de la intrarea în vigoare a licenței.”*

ANCOM nu poate accepta propunerea celor trei respondenți (**ORG, VDF, TKM**) de a nu condiționa instalarea stațiilor de bază de distribuția acestora în localitățile urbane prezentate în tabelele din cuprinsul subsecțiunii 3.3.1.2.2, având în vedere angajamentele și obiectivele pe care România ca țară membră a Uniunii Europene le are, inclusiv reducerea decalajului digital, dar acceptă propunerea ORG de a reorganiza tabelele 3.2, 3.3, 3.4 și 3.5, astfel încât să corespundă situației prezentate în justificare.

ANCOM nu acceptă propunerea **TKM**, considerând că, prin această redistribuire, obligațiile de dezvoltare au devenit mai relaxate și pentru un operator nou intrat în bandă.

ANCOM nu acceptă propunerea VDF, deoarece consideră că trebuie să existe o diferență semnificativă între operatorii ce vor utiliza pentru prima oară banda începând cu anul 2026 și cei care o utilizează deja din anul 2016, atât din punct de vedere al termenelor, cât și din punct de vedere al numărului de stații.

A accepta ca diferența dintre cele două tipuri de operatori să constea doar într-un număr de 100 de stații de bază ar însemna ca Autoritatea să recunoască, pur și simplu, faptul că operatorii existenți acum în banda 3400-3800 MHz ar putea să stea în pasivitate pentru perioada 2020-2025 (obligația de a exploata 100 de stații fiind

valabilă la sfârșitul anului 2019, iar licențele fiind în vigoare până la finalul anului 2025). Să nu uităm că obligația referitoare la cele 100 de stații de bază care trebuiau să fie instalate în perioada 2016-2019 (și să fie în funcțiune până la finalul perioadei de valabilitate) a fost introdusă în anul 2015, când banda 3400-3800 MHz nu avea statutul special pe care-l are astăzi (și nu existau nici indicii în acest sens). Licitația din anul 2015 s-a desfășurat în baza deciziei Comisiei Europene nr. 2014/276/UE. Ulterior au fost demarate discuțiile de armonizare a benzii în discuție pentru sistemele 5G, o nouă decizie de punere în aplicare a Comisiei pe acest subiect fiind emisă în anul 2019 (este vorba despre Decizia (UE) 2019/235).

Deși Autoritatea nu are pârghii pentru a interveni pe parcursul valabilității licențelor (10 ani în acest caz) pentru a modifica obligațiile de acoperire, așa cum s-a arătat la punctul 18 lit. g) de mai jos, există totuși niște așteptări din partea ANCOM, în sensul că operatorii – deși se confruntă, într-adevăr, cu probleme obiective de natură economică – vor acționa în mod proactiv, pentru a-și aduce partea lor de contribuție la îndeplinirea obligațiilor României, în calitate de stat membru UE, pe linie de incluziune digitală și reducere a decalajului digital.

În final, însă nu în ultimul rând, ANCOM arată că diferența de 800 de stații (dintre obligațiile asociate celor două tipuri de operatori, existenți și viitori în banda în discuție) constituie chiar expresia așteptărilor pe care Autoritatea le are cu privire la situația de utilizare, la finalul anului 2025, a subbenzilor alocate în prezent operatorilor care furnizează servicii de comunicații electronice pe suport radio de bandă largă.

ANCOM nu acceptă propunerea **ORG** ca operatorii să aibă posibilitatea de a aduce dovezi privind imposibilitatea instalării de stații de bază în acest caz, având în vedere numărul rezonabil de stații de bază impus, coroborat cu opțiunile diverse pe care le au operatorii în alegerea site-urilor pentru acestea.

Astfel, tabelele 3.2, 3.3, 3.4 și 3.5 din subsecțiunea 3.3.1.2.2 - „*Obligații de dezvoltare*” din Caietul de sarcini au fost ajustate în mod corespunzător.

- 3) Observații cu privire la prevederile asociate obligațiilor
a) Spectrul radio prevăzut pentru îndeplinirea obligațiilor (E)

E nu este de acord ca obligațiile să se îndeplinească cu tot spectrul deținut.

Respondentul consideră că, pentru o utilizare efectivă, rațională și eficientă a frecvențelor radio, ar fi trebuit ca atât obligațiile de acoperire, cât mai ales obligațiile de dezvoltare (cum sunt cele din secțiunea 3.3.1.2.2 – *Obligații de dezvoltare*) să fie realizate prin înseși frecvențele ce urmează a fi adjudecate în urma licitației; în caz contrar, în opinia respondentului, banda 3400-3800 MHz rămâne în continuare o „*bandă exotică*”, contrar obiectivelor prevăzute în Directiva (UE) 2018/1972. În acest sens, respondentul este de părere că, atâta timp cât ANCOM își menține abordarea ca obligațiile de acoperire să nu fie asociate unei benzi de frecvențe anume, urmarea va fi că respectarea obligațiilor pentru banda 3400-3800 MHz va putea fi „rezolvată” chiar prin simpla invocare a acoperirii deja existente prin utilizarea de tehnologii și frecvențe din trecut, adică, pentru operatorii existenți, obligațiile de acoperire (chiar cele maximale) sunt deja satisfăcute, chiar din stadiul proiectului de Caiet de sarcini supus consultării publice.

Respondentul consideră că prevederea din Caietul de sarcini care dă dreptul la invocarea respectării noilor obligații de acoperire utilizând tehnologii vechi (2G, 3G sau 4G) și frecvențe obținute în trecut creează un avantaj competitiv nelegal pentru furnizorii existenți în piață, chiar dacă aceștia dobândesc drepturi noi de utilizare pentru noi cantități de spectru și noi benzi de frecvențe.

Respondentul mai constată că prevederile din cuprinsul secțiunii 3.3.1.3 *Prevederi asociate obligațiilor* din proiectul Caietului de sarcini nu includ cerințe și criterii privind

utilizarea efectivă a fiecărei benzi ce face obiectul procedurii de selecție, făcând trimitere în acest sens la considerentul (recitalul) 122 din cadrul Directivei (UE) 2018/1972 care a fost transpusă în legislația națională.

Răspunsul ANCOM:

Observațiile respondentului se referă la prevederea de la pct. 1) al secțiunii 3.3.1.3 *Prevederi asociate obligațiilor* din proiectul Caietului de sarcini, care precizează: *"Îndeplinirea obligațiilor de acoperire poate fi realizată atât prin utilizarea frecvențelor în benzile pentru care titularul a dobândit drepturi de utilizare în urma prezentei proceduri de selecție, cât și a frecvențelor pentru care titularul deține drepturi de utilizare acordate anterior."*

Această prevedere vizează obligațiile de acoperire aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în banda de 700 MHz din cadrul secțiunii 3.3.1.1 și respectiv obligațiile de acoperire aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în banda 3400-3800 MHz din subsecțiunea 3.3.1.2.1. a secțiunii 3.3.1.2. din proiectul Caietului de sarcini.

Obligațiile de acoperire asociate benzii 3400-3800 MHz, la care face referire respondentul, includ doar acoperirea indoor a aeroporturilor internaționale cu servicii de comunicații mobile cu o viteză de transfer a datelor la utilizator (throughput) de cel puțin 100 Mbit/s, așadar afirmația respondentului că îndeplinirea obligației de acoperire în cazul benzii 3400-3800 MHz este deja satisfăcută prin utilizarea unor tehnologii vechi și a frecvențelor obținute în trecut nu se susține, având în vedere viteza de date ridicată ce trebuie realizată, viteză minimă specifică tehnologiei 5G.

Cât privește obligațiile de dezvoltare definite în subsecțiunea 3.3.1.2.2 din proiectul Caietului de sarcini, aferente benzii de frecvențe 3400-3800 MHz, acestea sunt definite strict pentru stații de bază care utilizează frecvențe din banda 3400-3800 MHz, în evaluarea îndeplinirii obligațiilor urmând a fi luate în calcul doar acele stații de bază ce funcționează în banda 3400-3800 MHz și care întrunesc anumite condiții tehnice și operaționale descrise la punctele 4), 5), 6), 7), 8) din secțiunea 3.3.1.3 a proiectului Caietului de sarcini.

Astfel, observația respondentului că *"obligațiile de dezvoltare (cum sunt cele din cap. 3.3.1.2.2. Obligații de dezvoltare) ar fi trebuit să fie realizate prin înseși frecvențele ce urmează a fi câștigate"* nu are obiect, această condiție fiind deja implementată în proiectul Caietului de sarcini.

Acordarea posibilității de îndeplinire a obligațiilor de acoperire aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor în banda de 700 MHz atât prin utilizarea frecvențelor obținute în această bandă în urma procedurii de selecție, cât și prin utilizarea frecvențelor pentru care titularul deține drepturi dobândite anterior, este justificată de obiectivele de acoperire impuse, respectiv acoperirea extinsă a unor zone locuite de 70% din populație cu servicii de comunicații mobile cu o viteză ridicată de transfer al datelor la utilizator, precum și de acoperire a unor sectoare de autostrăzi și tronsoane de căi ferate, pe care trebuie să le îndeplinească câștigătorii drepturilor de utilizare a frecvențelor în banda de 700 MHz. Aceste obiective sunt dificil de realizat doar cu spectrul sub 1 GHz pus la dispoziție în cadrul prezentei proceduri de selecție. Precizăm că majoritatea autorităților de reglementare au avut această abordare, în cadrul procedurilor de selecție pentru acordarea de noi drepturi de utilizare în anumite benzi de frecvențe, de a stabili obiective de acoperire extinsă cu servicii de comunicații mobile îmbunătățite, realizabile prin utilizarea întregului spectru deținut de un operator, creând astfel premisele pentru utilizarea eficientă a resurselor de spectru alocate prin exploatarea capacităților noilor tehnologii.

În ceea ce privește trimiterea la considerentul (recitalul) 122 din Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 de instituire a Codului

europăan al comunicațiilor electronice, facem precizarea că recitalul în discuție este strâns legat, alături de alte considerente (recitaluri) de aplicarea articolului 46 din actul legislativ european menționat anterior, articol ce a fost transpus în legislația națională prin mai multe prevederi ce se regăsesc în art. 22¹, art. 22² și art. 23 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Analizând textele indicate anterior și după coroborarea acestora cu prevederile proiectului Caietului de sarcini se poate sesiza că exigențele din considerent sunt respectate.

b) Capabilitatea de 30 Mbit/s a stațiilor de bază (E)

E consideră că această condiție este implicită pentru 4G

Răspunsul ANCOM:

Capabilitatea de 30 Mbit/s se referă la capacitatea celulei de a asigura o viteză de transfer a datelor în direcție descendentă (throughput) de minim 30 Mbit/s. Este adevărat că această condiție este îndeplinită din punct de vedere al tehnologiei folosite pentru realizarea acoperirii de către tehnologia LTE, dar prin cerința ANCOM se impune și existența unei rețele de transport care să asigure o viteză de cel puțin 30 Mbit/s. Menționăm că la nivel național există stații care, deși folosesc tehnologia LTE ce ar asigura o viteză de 30 Mbit/s, acestea nu au transportul la un nivel corespunzător.

c) Nivelul de semnal necesar în evaluarea acoperirii (E)

E consideră că luarea în calcul exclusiv a parametrului RSRP (Reference Signal Received Power) în evaluarea îndeplinirii obligației de acoperire nu este în măsură să ofere suficiente informații privind capabilitatea reală de realizare și menținere a conexiunii între terminalul mobil și stația de bază în tehnologia LTE. Respondentul este de părere că ar trebui luat în considerare și parametrul RSRQ (Reference Signal Received Quality), care reprezintă un raport între nivelul semnalului util și cel al zgomotului plus al interferenței, indicând calitatea semnalului de referință recepționat. Măsurarea RSRQ furnizează informații suplimentare atunci când nivelul RSRP nu este suficient pentru a asigura o conexiune sigură a terminalului în rețea și preluarea acestuia de la o celulă la alta.

Respondentul consideră, de asemenea, că nivelul de prag pentru RSRP de -85 dBm este prea restrictiv, justificând că limita semnalului RSRP la care se pierde legătura terminalului cu stația de bază este de -120 dBm, pentru tehnologia LTE.

În opinia respondentului, evaluarea îndeplinirii „*obligațiilor de acoperire cu semnal radio*” ar trebui să se bazeze pe un indicator simplu și relevant pentru utilizatorul final, și care să nu poată fi contestat de operatorii verificați. În acest sens, **E** sugerează că „acoperirea” ar trebui „[...] să reprezinte o calitate minimă și acceptată inclusiv de utilizatorul final, pentru care să rămână valabilă definiția de la art. 4 alin. (1) pct. 9 din OUG nr. 111/2011, în speță furnizarea unui serviciu de comunicații electronice (de regulă contra cost), ce poate consta în posibilitatea menținerii neîntrerupte a unui apel de voce (cu codec de voce între 6 și 12 kbps) în toată așa-zisa „arie de acoperire” declarată de operatorul verificat, știut fiind că „oferirea de semnal pe afișajul unui telefon mobil” nu constituie un „serviciu de comunicații electronice” în accepțiunea prevederilor din legislația primară”.

Răspunsul ANCOM:

Față de observația primită, ANCOM constată că respondentul confundă acoperirea cu un nivel de semnal radio corespunzător furnizării serviciului minimal de voce cu acoperirea cu servicii de date de bandă largă, cu viteze specifice tehnologiei LTE.

Prevederea de la pct. 3) al secțiunii 3.3.1.3 din Caietul de sarcini, la care face referire respondentul, vizează verificarea obligațiilor de acoperire aferente benzii de 700 MHz (spectrului sub 1 GHz), prevăzute la literele A2, A3, B2 din cadrul secțiunii 3.3.1.1, care

privesc acoperirea cu servicii mobile de date de bandă largă cu o viteză de transfer a datelor la utilizator minim garantată (cel puțin 30 Mbps), care să asigure o calitate satisfăcătoare a experienței utilizatorului, și nu se referă la asigurarea acoperirii cu serviciul de voce. De altfel, în cuprinsul prevederii de la pct. 3) al secțiunii 3.3.1.3 se menționează că nivelul RSRP utilizat pentru LTE în evaluarea îndeplinirii obligațiilor de acoperire este un indicator al nivelului de semnal necesar asigurării unei anumite viteze de date.

Autoritatea împărtășește opinia respondentului că „*oferirea de semnal pe afișajul unui telefon mobil*” nu constituie o garanție a oferirii unui anumit „*serviciu de comunicații electronice*”, iar imposibilitatea prestării și menținerii unui serviciu minimal (standardul minim pentru „*apelul de voce*”) ar trebui să fie considerată, dincolo de orice interpretare, lipsă de acoperire radio. Însă la fel se poate argumenta că simpla acoperire cu un nivel de semnal radio minim necesar pentru asigurarea serviciului de voce nu garantează furnizarea unui serviciu de date cu o anumită viteză minimă de transfer la utilizator în toată aria de acoperire.

Considerăm că definirea acoperirii strict din perspectiva furnizării serviciului de voce nu întrunește cerințele de „**calitate minimă acceptabilă și acceptată inclusiv de utilizatorul final**” invocate de respondent.

Principiul neutralității tehnologice nu poate fi invocat ca argument pentru a limita obligația de acoperire la serviciul minimal ce poate fi furnizat prin oricare dintre tehnologiile disponibile și anume la serviciul de voce.

Conform ultimei campanii de măsurători finalizată de către ANCOM, trei din cei patru operatori de comunicații mobile existenți în piață asigură deja o acoperire de cel puțin 98% din populație cu serviciul de voce, ceea ce face lipsită de sens impunerea unei obligații de acoperire asociate spectrului din banda de 700 MHz pentru 70% din populație cu serviciul de voce, așa cum reiese din interpretarea dată de respondent obligației în discuție.

În ceea ce privește insinuarea respondentului că alegerea parametrului RSRP, specific LTE, pentru verificarea obligațiilor de acoperire asociate spectrului sub 1 GHz, ar presupune o impunere din partea ANCOM de utilizare a tehnologiei LTE, precizăm că justificarea pentru alegerea acestui parametru este aceea că, pentru perioada de timp avută în vedere pentru îndeplinirea obligațiilor de acoperire, este de așteptat ca tehnologia LTE să continue să fie utilizată cu precădere pentru furnizarea de servicii de date de bandă largă către utilizatori. Desigur, în cazul utilizării tehnologiei NR se va lua în calcul nivelul de prag corespunzător pentru parametrul SS-RSRP (Synchronisation Signal Reference Signal Received Power), specific tehnologiei NR.

Prin urmare, Autoritatea nu poate accepta propunerea respondentului ca, în evaluarea îndeplinirii obligațiilor de acoperire definite la lit. A2, A3, B2 ale secțiunii 3.3.1.1 din Caietul de sarcini, să ia în considerare un nivel minim al semnalului/criteriu de calitate care să asigure strict realizarea conexiunii terminalului cu stația de bază și, respectiv, doar furnizarea serviciului de voce.

d) Definirea stației de bază (E)

E consideră că în evaluarea îndeplinirii obligațiilor de dezvoltare ar trebui să se ia în calcul doar unitățile de prelucrare a semnalelor BBU (Base Band Unit), din componența stației de bază.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM precizează că definiția respectivă a fost elaborată cu ocazia procedurii de selecție desfășurate în banda în discuție în anul 2015, fiind inclusă în caietul de sarcini respectiv. La acel moment această bandă era recent armonizată pentru rețele de tip MFCN la nivel unional (prin Decizia Comisiei nr. 2014/276/UE), la un alt stadiu tehnologic (4G). Scopul Autorității pentru definiția respectivă a fost similar cu cel menționat de respondent deoarece mesajul acesteia este că nu se iau în considerare separat antenele sectoarelor unei stații de bază, chiar dacă acestea nu sunt amplasate pe același pilon/pilonet, ci la distanță unele de altele (în funcție de configurația clădirii și de necesitățile de acoperire din zonă).

Într-adevăr, distanța-limită de 50 de metri nu mai este relevantă în prezent în unele cazuri, în noul context tehnologic, în care au apărut stații de bază cu antene amplasate în configurație de tip distribuit.

Urmare analizei efectuate, ANCOM a concluzionat că poate renunța la limita respectivă însă definiția trebuie revizuită în totalitate, deoarece Autoritatea rămâne fermă pe ideea că, și dacă se vor lua drept repere echipamentele de tip BBU din componența stațiilor de bază, nu se vor considera distincte (deci nu se vor include în numărătoare) stații de bază ale căror echipamente BBU se află la aceeași adresă poștală (în/pe aceeași clădire), ori în același punct geografic (la baza unui pilon) – altfel spus, se află la aceleași coordonate geografice –, chiar dacă identificatorii în rețea ai stațiilor de bază amintite sunt diferiți (prin urmare, operatorul le consideră stații de bază diferite).

În acest context, definiția stației de bază menționată la punctul 5 al secțiunii 3.3.1.3 din caietul de sarcini urmează a se modifica după cum urmează:

„În sensul secțiunii 3.3.1.2.2, se consideră o stație de bază ca fiind reprezentată de toate antenele și echipamentele radio aflate într-un amplasament dat (definit de un set de coordonate geografice) și care funcționează în banda 3400-3800 MHz, în condițiile tehnice și operaționale stabilite prin licența în vigoare acordată în urma câștigării procedurii de selecție, indiferent de câte sectoare sunt instalate pe stația de bază și în orice configurație de instalare a antenelor sectoriale ale stației de bază, anume amplasarea lor pe același pilon (sau o structură fizică asimilată) sau dispunerea lor la o anumită distanță unele de altele (de exemplu pe aceeași clădire (ori clădiri distincte), inclusiv dacă se află la niveluri de înălțime diferite față de sol). Antenele sectoriale (inclusiv în cazul stațiilor de bază cu celule distribuite) aparțin aceleiași stații de bază dacă sunt conectate la același echipament BBU.”

e) Stațiile de bază considerate în evaluarea obligațiilor de dezvoltare (E)

E consideră că valoarea de 40dBm luată ca limită minimă de putere pentru stațiile de bază în evaluarea obligațiilor de dezvoltare nu este corectă pentru că se suprapune cu puterea stațiilor din clasa E10, prevăzute de Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/1070 al Comisiei din 20 iulie 2020 de specificare a caracteristicilor punctelor de acces pe suport radio cu arie de acoperire restrânsă în temeiul articolului 57 alineatul (2) din Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice⁷.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM nu împărtășește opinia respondentului care sugerează că luarea în considerare în evaluarea obligațiilor de dezvoltare a stațiilor de bază cu puterea radiată izotrop mai mare sau egală cu 10 W ar fi o „abordare neconsecventă și părtinitoare”. Conform standardului EN 62232:2017, o stație de bază aparține clasei E10, dacă puterea izotrop radiată maximă este de maxim 10W, și nu doar egală cu 10W, așa cum sugerează respondentul. Astfel, în această clasă se încadrează mult mai multe stații de bază decât

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32020R1070&qid=1662383411373>.

cele considerate de ANCOM în evaluarea obligațiilor de dezvoltare. Pe de altă parte, chiar în cadrul standardului citat, ale cărui prevederi sunt preluate de considerentele regulamentului, se face o distincție clară între clasa E10 și clasele E0 sau E2, în sensul stabilirii unei înălțimi minime de instalare (2,2 m), precum și a restricțiilor de instalare în interior (în incinte cu înălțimea mai mare de 4m), pentru ca stațiile de bază din această categorie să fie încadrate ca SAWAPs (Small-Area Wireless Access Points). În comparație cu cele din clasa E0 sau E2, aceste stații pot îmbunătăți semnificativ acoperirea și capacitatea rețelei, mai ales la limita maximă a puterii din această categorie. În plus, regulamentul se aplică numai pentru stațiile de bază cu antene pasive, instalate în interior sau exterior, pe când stațiile de bază considerate în evaluarea obligațiilor de dezvoltare sunt numai cele instalate în exteriorul clădirilor, indiferent de tipul de antenă al acestora. Considerăm că afirmația „ANCOM numără de mai multe ori în cadrul aceleiași zone geografice, doar se va constata respectarea „obligațiilor de acoperire” este gratuită și nu are nicio bază obiectivă. Evaluarea obligațiilor de acoperire nu se face nici prin numărarea SAWAP-urilor și nici a stațiilor de bază macro, ci prin măsurători specifice, conform metodologiei de evaluare a obligațiilor prezentată în proiectul caietului de sarcini. Considerând, totuși, că respondentul s-a referit la evaluarea obligațiilor de dezvoltare versus obligația ce revine ANCOM în aplicarea articolului 4 din Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/1070, într-adevăr, este vorba de două „numărători”, realizate însă în scopuri total diferite și la momente diferite de timp.

- f) Capabilitatea de 100 Mbit/s/20 MHz a stațiilor de bază în banda 3400-3800 MHz (E)
E solicită clarificări cu privire la acest parametru.

Răspunsul ANCOM:

Așa cum am menționat și la observațiile cu privire la *capabilitatea de 30 Mbit/s a stațiilor de bază*, în cazul de față aceasta se referă la capacitatea celulei de a asigura o viteză maximă de transfer a datelor în direcție descendentă (throughput) de minim 100 Mbit/s pentru fiecare 20 MHz adjucecați, respectiv la capacitatea celulei de a asigura această viteză, inclusiv din punct de vedere al transportului.

- 4) Observații cu privire la metodologia de verificare a îndeplinirii obligațiilor (ORG, VDF)

Definirea acoperirii - VDF propune folosirea predicției pentru verificarea tuturor obligațiilor de acoperire. Consideră că, pe lângă avantajul de a oferi estimarea semnalului pilot în orice loc de pe teritoriul țării (nu doar pe drumuri, precum măsurătorile), predicțiile dau posibilitatea operatorilor de a face corect planificarea rețelei, astfel încât obligațiile de acoperire să fie îndeplinite în mod optim.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM consideră că metodologia utilizată până acum, bazată pe măsurători reale pe întreg teritoriul național ilustrează o imagine elocventă și cât mai aproape de realitatea situației acoperirii cu servicii mobile la nivel național. În acest fel, Autoritatea pune în valoare atribuțiile sale legale și, în plus, răspunde și situațiilor concrete semnalate de utilizatorii de servicii de comunicații mobile. Cu toate acestea, în scopul verificării obligațiilor de acoperire, metodologia propusă de ANCOM nu exclude realizarea unor predicții de acoperire și compararea acestora cu hărțile de acoperire furnizate de către operatori.

Calculul procentului de acoperire cu semnal radio al unei localități pe baza măsurătorilor - VDF

- Consideră că media aritmetică este influențată de valorile extreme care pot apărea accidental și poate duce la rezultate nerepresentative pentru acoperirea în pătratul respectiv. Propune calculul medianei în loc de calculul mediei aritmetice. Calculul medianei se poate efectua direct în unități logaritmice (dBm). De asemenea, propune să se pună la dispoziția operatorilor grid-ul virtual de bin-uri în format GIS.
- Propune ca identificarea limitelor unei localități să se facă exclusiv prin harta de localități produsă de ANCPI pentru claritate și predictibilitate (pentru calculul procentelor de acoperire propun să fie folosită harta ANCPI, nu indicatoarele rutiere).
- Propune ca bin-urile acoperite/măsurate dintr-o localitate să fie considerate acele bin-uri al căror centru geometric se află în interiorul vectorului care descrie localitatea din harta de localități ANCPI. Propun ca harta de localități ANCPI să fie pusă la dispoziția operatorilor în format GIS.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM mediază datele pe fiecare celulă și apoi consideră că acoperirea în acel bin este asigurată de stația cu nivelul mediat cel mai mare. Fenomenele de fading, care ar putea fi eventual eliminate prin folosirea medianei, sunt experimentate și de utilizator. Astfel, considerăm că folosirea medianei pentru toate datele măsurate într-un bin ar duce la rezultate nerepresentative pentru acoperirea pătratului respectiv, iar acoperirea rezultată ar fi de cele mai multe ori pesimistă.

Referitor la propunerea de a identifica limitele unei localități exclusiv prin harta de localități produsă de ANCPI, menționăm că ANCOM a prevăzut posibilitatea folosirii indicatoarelor rutiere doar pentru acele localități care nu au poligoane în setul de date ANCPI. Dacă la momentul realizării verificărilor nu vor mai fi astfel de situații, identificarea limitelor localităților se va realiza exclusiv prin harta de localități produsă de ANCPI.

Referitor la solicitarea de a pune la dispoziție harta de localități ANCPI, apreciem că aceasta poate fi obținută de la ANCPI în condițiile și conform cu procedurile stabilite de aceasta

(<https://geoportal.ancpi.ro/portal/apps/webappviewer/index.html?id=6fcbd33e7ca64215985b478e94cbab64>), ANCOM poate pune la dispoziție gridul virtual, obținut pe baza informațiilor publicate de către ANCPI, în format ETRS89 - LAEA (Sistemul de Referință Terestru European 1989) cu rezoluția de 50 m.

Descrierea metodelor utilizate pentru verificarea acoperirii - VDF

Propune folosirea exclusiv a unui model de propagare calibrat cu măsurători, în conjuncție cu un mediu de calcul (hardware și software) și cu hărți digitale fizice (clutter, DEM), toate stabilite ulterior încheierii licitației de către ANCOM împreună cu operatorii câștigători.

Răspunsul ANCOM:

Metodologia propusă permite evaluarea acoperirii prin simulare în cadrul caietului de sarcini menționându-se modelul de propagare ITU-R P.1546 (în condițiile probabilităților de 50% timp și 95% spațiu), pentru condițiile de propagare caracteristice țării noastre sau un model de propagare calibrat de Autoritate, iar ANCOM, în limitele atribuțiilor conferite de lege și fără a știrbi din acestea, va ține cont de opiniile și sugestiile operatorilor înainte de a demara campaniile de verificare a obligațiilor de acoperire. De asemenea, în scopul calibrării modelelor de propagare folosite de operatori, respectiv pentru a planifica rețelele proprii astfel încât să urmărească respectarea obligațiilor de acoperire, la finalul fiecărei campanii de monitorizare Autoritatea va furniza, la cerere, rezultatele măsurătorilor.

Referitor la modalitatea de calcul a procentelor de acoperire a populației prin simulări, menționăm că, la nivel de localitate, procentul se va calcula ca raport dintre suprafața acoperită din interiorul poligonului/poligoanelor localității respective și suprafața totală a poligonului/poligoanelor localității, iar la nivel național procentul sa va obține ca raport dintre suma populației acoperite (determinată prin calcul pe baza simulărilor sau pe baza măsurărilor) și suma populației totale a României conform ultimului recensământ în vigoare.

Referitor la propunerea de a include în procedura de calcul a procentelor de acoperire a unei modalități de utilizare ca hartă suport a produsului statistic INS, menționăm că nu au fost prezentate niciun fel de analize pentru a susține această propunere, în fapt propunerea fiind una de a modifica major modalitatea de evaluare a acoperirii folosită de Autoritate. Mai mult, setul de date respectiv se referă la recensământul din anul 2011 și nu există o garanție cu privire la disponibilitatea la momentul realizării verificărilor a unui set de date actualizat.

- 5) Observații cu privire la necesitatea clarificării dispozițiilor Legii nr. 163/2021 privind adoptarea unor măsuri referitoare la infrastructuri informatice și de comunicații de interes național și condițiile implementării rețelelor 5G (ORG)

Răspunsul ANCOM:

ANCOM înțelege pe deplin importanța actului normativ invocat pentru sectorul național de comunicații electronice, în ceea ce privește impactul implementării acestuia asupra dezvoltării viitoare în țara noastră a rețelelor de comunicații pe suport radio de bandă largă utilizând noile tehnologii. Pe de altă parte, după cum bine cunoaște respondentul, implementarea Legii nr. 163/2021, începând de la autorizarea producătorilor de echipamente și până la controlul ulterior al aplicării normei, implică participarea mai multor instituții publice, ANCOM având unele atribuții legale în aplicarea acesteia, în cadrul art. 9-10, 12 și 15 din legea invocată. Fără doar și poate, ANCOM recunoaște necesitatea existenței unor clarificări privind aplicarea anumitor prevederi ale legii în cauză, utile tuturor entităților implicate, și va colabora cu acestea, conștientă fiind de implicațiile acestei legi în primul rând asupra securității naționale, dar și asupra planurilor de afaceri ale operatorilor.

- 6) Observații cu privire la disponibilitatea benzilor de frecvențe care fac obiectul procedurii de selecție (ORG, VDF, TKM)

Răspunsul ANCOM:

Referitor la solicitarea cu privire la disponibilitatea benzilor de frecvențe așa cum s-a procedat și în anul 2019, ANCOM va prezenta un tabel centralizator cu măsurători, realizate cu stațiile fixe în perioada aprilie – iulie 2022, respectiv cu stațiile mobile în perioada iulie – august 2022. Tabelul va conține valoarea intensității câmpului electric pentru fiecare punct de măsură.

- 7) Observații cu privire la condițiile tehnice de utilizare a benzii 3400-3800 MHz de către stațiile de bază (ORG, TKM)

ORG dorește ca autoritatea să verifice și să facă publice detaliile privind eventualele interferențe provocate de aplicațiile din benzile învecinate cu banda 3400 - 3410 MHz cu minim două luni înaintea depunerii ofertelor.

TKM dorește clarificarea prevederii privind limitele suplimentare de putere de referință aplicabile pentru protejarea sistemelor de comunicații radio sub 3400 MHz și peste 3800 MHz.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM atrage atenția asupra faptului că în proiectul caietului de sarcini supus consultării publice sunt incluse precizări privind modul în care echipamentele de radiolocație utilizează spectrul radio în gama de 3 GHz.

Astfel, în secțiunea 2.5.1.3. – „Reglementări ale Conferinței Europene a Administrațiilor de Poștă și Telecomunicații” se menționează: „Astfel **în subbanda 3400-3410 MHz, ECA acceptă, cu statut secundar, aplicații civile și militare de radiolocație (ca o extensie a atribuirii cu statut primar pentru serviciul de radiolocație în banda 3300-3400 MHz) (subl.n.)** și aplicații pentru amatori. Faptul că subbanda 3400-3410 MHz este desemnată prin ECA, cu statut secundar, pentru aplicații militare sau civile de radiocomunicații **nu înseamnă că echipamentele (civile sau militare) de radiolocație funcționează efectiv în subbanda respectivă, frecvențele purtătoare pentru astfel de aplicații fiind situate în benzi de frecvențe situate sub pragul de 3400 MHz (subl.n.).**”

În secțiunea 2.5.2. – „Reglementări naționale” este reluată și accentuată aceeași idee: „În conformitate cu TNABF în vigoare, întreaga bandă 3400-3600 MHz are statut de utilizare neguvernamentală (NG). **Faptul că limita superioară pentru radarele de pe aeronave este recunoscută, prin TNABF, ca fiind 3410 MHz nu înseamnă că echipamentele (civile sau militare) de radiolocație funcționează efectiv în subbanda respectivă (subl.n.),** frecvențele purtătoare pentru astfel de aplicații fiind situate în benzi de frecvențe situate sub pragul de 3400 MHz.”

Autoritatea a analizat cu instituțiile guvernamentale implicate situația în cauză și, ca rezultat al negocierilor, a inclus în proiectul caietului de sarcini supus prezentei consultării publice (a se vedea tabelul 3.31 din secțiunea 3.3.3.5. – „Condiții tehnice de utilizare a benzii 3400-3600 MHz”) faptul că limita de putere relevantă (prevăzută în Anexa Deciziei de punere în aplicare a Comisiei Europene nr. (UE) 2019/235 de modificare a Deciziei 2008/411/CE în ceea ce privește o actualizare a condițiilor tehnice relevante aplicabile benzii de frecvențe 3400-3800 MHz) este considerată ca referință la pragul de 3380 MHz în loc de 3400 MHz (așa cum se precizează în tabelul 6 din Anexa deciziei CE amintite mai sus). Această măsură constituie o relaxare a condițiilor impuse primelor două blocuri de frecvențe din subbanda 3400-3600 MHz. Prin urmare, prin modificarea operată (raportat la prevederile Deciziei de punere în aplicare a Comisiei Europene nr. (UE) 2019/235), astfel cum s-a indicat mai sus, Autoritatea înțelege să arate că nu există diferențe între blocurile de frecvențe din subbanda 3400-3410 MHz și celelalte blocuri situate mai sus.

Situația este similară și în cazul blocurilor de la limita superioară a benzii 3400-3800 MHz, în sensul că acestea nu sunt restricționate și că au condiții similare cu celelalte blocuri din bandă.

Astfel, în ceea ce privește aplicațiile existente peste 3800 MHz, acestea sunt reprezentate de linii de radiorelee de mare capacitate, pentru transmisii de date pe distanțe lungi (care au o dezvoltare limitată, în practică, în țara noastră).

Tabelul 3.32 (și nota explicativa aferentă), în forma în care acestea există în proiectul de caiet de sarcini supus consultării publice, implementează fidel prevederile Deciziei de punere în aplicare a Comisiei Europene nr. (UE) 2019/235.

Însă, aranjamentul de canale radio pentru linii de radiorelee în banda în discuție, valabil în România conform TNABF în vigoare, beneficiază de o bandă de gardă la ambele capete ale sale, motiv pentru care Autoritatea consideră că nu există probleme de compatibilitate radio între sistemele ce utilizează benzile adiacente 3400-3800 MHz (MFCN) și 3800-4200 MHz (linii de radiorelee).

În plus, din punct de vedere practic, precizăm că titularul de licență care utilizează subbanda de frecvențe TDD de 50 MHz aflată la marginea superioară a benzii 3,4-3,8 GHz, din anul 2016 (intrarea în vigoare a licențelor în banda respectivă), nu a reclamat interferențe prejudiciabile până la acest moment.

- 8) Observații cu privire la stabilirea plafoanelor de spectru (VDF, TKM, SNR, E)
VDF propune retragerea plafonului de 2*30MHz în benzile sub 1 GHz, propune plafon de 2*10MHz în banda de 700 MHz și 100 MHz în banda 3400-3800 MHz;
TKM propune 2*25MHz sub 1GHz, 2*20MHz în banda de 2600 MHz și 100 MHz în banda 3400-3800MHz;
SNR propune plafonul de 100 MHz în banda 3400-3800 MHz;
E propune 150 MHz în banda 3400-3800 MHz și 40MHz cantitatea minimă de spectru în această bandă și menținerea acestui plafon și ulterior licitației, după eventuale cesiuni.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM reamintește respondenților că plafoanele de spectru sunt prevăzute în art. 3 din proiectul de Decizie privind procedura de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz (*Proiect*) și în secțiunea 4.1.3 din proiectul caietului de sarcini, limitări care au fost corelate cu observațiile primite în perioada de consultare publică a documentației care a stat la baza procedurii de selecție din 2021⁸ (respectiv, reducerea plafonului de spectru din banda 3400 – 3800 MHz de la 150 MHz, cât era propus inițial, la 120 MHz).

În opinia ANCOM, o nouă reducere a plafonului față de cea din licitațiile precedente în banda 3400-3800 MHz nu este în măsură să stimuleze concurența în această bandă de frecvențe și, în plus, ar afecta deținerile actuale de spectru pentru unul dintre operatori, care are drepturi de utilizare pentru o cantitate mai mare de 100 MHz și care nu ar mai avea posibilitatea să și-o mențină și pentru perioada următoare.

Raționamentul care a stat la baza aplicării plafonului de 2x30 MHz în benzile sub 1 GHz a fost explicat cu ocazia consultării documentației procedurii de selecție din 2021.

În ceea ce privește propunerea **TKM** de a aplica un plafon de spectru pentru banda 2600 MHz, ANCOM reamintește faptul că spectrul rămas disponibil în această bandă, după procedura de selecție din anul 2012, a făcut obiectul și al procedurii de selecție din 2021, iar interesul pentru acesta s-a dovedit a fi numai din partea unui singur operator, care și-a și adjudecat drepturi de utilizare a frecvențelor în urma procedurii de selecție. Ca urmare, ANCOM nu consideră justificată propunerea **TKM** de a introduce un plafon de spectru în această bandă.

ANCOM consideră că propunerea **E** de stabilire a cantității minime de spectru de 40 MHz nu este adecvată pentru situația în care un operator, în baza neutralității tehnologice de care beneficiază în banda 3400-3800 MHz, ar putea folosi acest spectru pentru alte aplicații din serviciul fix sau cu mobilitate limitată, de aceea nu este de acord cu această propunere și menține cantitatea minimă de 20 MHz, conform secțiunii 4.1.3 lit.c).

În ceea ce privește asigurarea contiguității deținerilor de spectru în banda 2600 MHz, ANCOM înțelege pe deplin necesitatea și avantajele deținerii unei lărgimi de bandă cât mai mari de spectru contiguu, însă, pe de altă parte, este nevoită să țină seama de faptul că alocările de spectru deținute de operatori în banda de 2600 MHz, inclusiv poziționarea acestor alocări în bandă, sunt rezultate în urma procedurilor de selecție la care aceștia

⁸ [Sinteza observatii_selectie_2021_16_09_2021.pdf \(ancom.ro\)](#).

au participat în anul 2012 și 2021. Pentru obținerea unei anumite poziții în bandă a blocurilor de spectru câștigate în urma rundelor primare, unii dintre operatori au oferit sume suplimentare în cadrul rundelor de alocare.

Prin urmare, ANCOM nu poate institui o obligație pentru operatorii care dețin deja drepturi în banda de 2600 MHz de schimbare a poziției alocării în cadrul benzii, aceasta fiind parte a drepturilor dobândite în urma procedurilor de selecție amintite. ANCOM încurajează însă colaborarea între operatorii implicați, ulterior procedurii de selecție, în vederea identificării de soluții reciproc avantajoase pentru reorganizarea alocărilor de spectru în banda de 2600 MHz, astfel încât să fie asigurată contiguitatea spectrului alocat fiecărui operator în această bandă (spectrul deja alocat cu cel nou obținut).

9) Observații cu privire la condițiile de închiriere a spectrului radio (ORG, TKM)

Răspunsul ANCOM:

După cum se cunoaște, posibilitatea de închiriere a frecvențelor radio a fost introdusă în legislația de specialitate prin Legea nr. 198/2022⁹ și a fost admisă ca fiind posibilă doar atunci când drepturile de utilizare a frecvențelor radio au fost obținute în urma achitării unei taxe de licență, cum este și cazul drepturilor de utilizare acordate prin procedura de selecție avută în vedere de ANCOM.

Prevederile art. 35 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare, statuează că *„(3) Drepturile de utilizare a frecvențelor radio se pot cesiona sau pot fi închiriate cu respectarea alin. (1) și (2) numai cu acordul prealabil al ANCOM și cu respectarea tuturor obligațiilor stabilite prin licența de utilizare a frecvențelor radio.”* În plus, alin. (8) al aceluiași art. 35 dispune că *„(8) În cazul închirierii drepturilor de utilizare a frecvențelor radio este obligatorie respectarea de către locator a condițiilor avute în vedere la acordarea inițială a drepturilor de utilizare a frecvențelor radio, precum și a obligațiilor stabilite conform licenței deținute de acesta.”* Drept urmare, decizia cu privire la închirierea frecvențelor radio aparține locatorului (titularului) însă obligațiile sale ce decurg din licență nu pot să fie transferate la locator (cel care închiriază) deoarece acesta din urmă nu a făcut parte din procedura de selecție în urma căreia au fost acordate drepturile de utilizare a frecvențelor radio și nu va primi din partea ANCOM vreo licență, prin intermediul căreia să i se poată impune obligații. Norma legală admite deci posibilitatea de închiriere a spectrului radio, opțiune ce trebuie cântărită de titular în funcție de planurile și de obiectivele sale, dar nu admite și mutarea obligațiilor în sarcina locatorului.

Reamintim că obligațiile de acoperire stabilite prin Caietul de sarcini sunt elemente esențiale ce sunt asociate drepturilor de utilizare a frecvențelor radio, iar modul de redactare al art. 24 alin. (1) lit. h) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 ne indică că locatorul (titularul), fiind parte a consultării publice organizate înainte acordării drepturilor de utilizare, a avut ocazia de a se pronunța cu privire la obligațiile de acoperire avute în vedere de autoritate. Nu același lucru se poate spune despre locator.

ANCOM admite însă că este necesară modificarea primului marcator al celui de-al treilea paragraf al secțiunii 3.8 din Caietul de sarcini pentru a se evita orice urmă de echivoc, după cum urmează:

- *„cesiunea drepturilor;”*

⁹ Legea nr. 198/2022 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul comunicațiilor electronice și pentru stabilirea unor măsuri de facilitare a dezvoltării rețelelor de comunicații electronice.

- 10) Observații cu privire la condițiile de utilizare în comun a spectrului radio (ORG, VDF)
ORG propune includerea în caiet a condițiilor pentru utilizarea în comun a spectrului, astfel încât să rezulte că ambele părți sunt ținute de respectarea obligațiilor de acoperire și dezvoltare;
VDF propune eliminarea condiției de eligibilitate privind absența disponibilității spectrului în banda de frecvențe în care se solicită utilizarea în comun a spectrului radio.

Răspunsul ANCOM:

Utilizarea în comun a spectrului radio este un concept nou introdus în legislația din domeniul comunicațiilor electronice odată cu Legea nr. 198/2022. Utilizarea în comun a resursei limitate de spectru radio se poate avea în vedere, astfel cum dispune considerentul (recitalul) 119 din Directiva (UE) 2018/1972, atât pentru o utilizare în baza unui regim de autorizare generală, cât și pentru o utilizare ce se bazează pe drepturi individuale de utilizare. Situația avută în vedere de ANCOM, tratată de altfel în Caietul de sarcini, se referă la a doua ipoteză, cea în care se discută utilizarea în comun a spectrului radio pentru resursa limitată de spectru radio ce se acordă spre utilizare prin intermediul unor licențe de utilizare a frecvențelor radio. Pe acest palier este extrem de importantă verificarea respectării exigențelor art. 22² alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011.

În continuarea acestei preocupări, considerentul (recitalul) 124 din Directiva (UE) 2018/1972 statuează că *„(124) Utilizarea în comun a infrastructurii de rețea și, în unele cazuri, utilizarea în comun a spectrului de frecvențe radio pot să permită o utilizare mai eficientă și mai eficientă a spectrului de frecvențe radio și să asigure instalarea rapidă a rețelelor, în special în zonele cu o densitate mai mică a populației. Atunci când stabilesc condițiile care trebuie să însoțească drepturile de utilizare a spectrului de frecvențe radio, autoritățile competente ar trebui, de asemenea, să ia în considerare posibilitatea de a autoriza forme de utilizare în comun sau de coordonare între întreprinderi pentru a se asigura utilizarea eficientă și eficientă a spectrului de frecvențe radio sau respectarea obligațiilor în materie de acoperire, în conformitate cu principiile dreptului concurenței.”*

Reamintim prevederile art. 22² din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011:
„Art. 22². - (1) În luarea unei decizii în vederea facilitării utilizării în comun a spectrului radio în condițiile art. 22¹, ANCOM se asigură că pentru o astfel de utilizare, în acele benzi de frecvențe unde ea este posibilă, sunt stabilite în mod clar condițiile privind utilizarea în comun a spectrului de frecvențe radio.
(2) *Utilizarea în comun a spectrului radio potrivit alin. (1) este permisă în condițiile facilitării utilizării eficiente a spectrului de frecvențe radio, concurenței și inovării.*
(3) Prevederile art. 22¹ alin. (2) se aplică în mod corespunzător și în situația în care este permisă utilizarea în comun a spectrului de frecvențe radio armonizat în baza unei combinații dintre regimurile de autorizare prevăzute la art. 22¹ alin. (1).”

Preocupările legitime ale Autorității în materia utilizării în comun a spectrului radio sunt reținute în cadrul alin. (2) al art. 22 de mai sus – *facilitarea utilizării eficiente a spectrului de frecvențe radio, concurența și inovarea*. Ca atare, utilizarea în comun a spectrului nu trebuie să fie un obiectiv în sine dacă modul în care se realizează această utilizare în comun nu respectă cerințele art. 22 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Acestea sunt și motivele pentru care ANCOM a formulat secțiunea 3.5 din Caietul de sarcini, coroborată și cu viziunea că fiecare furnizor de rețele și servicii de comunicații electronice ce este prezent în piață ar trebui să dețină și propriile resurse pe care se bazează serviciile pe care le furnizează.

Prin urmare, ANCOM manifestă unele rezerve față de o solicitare pur teoretică, fără să fie prezentate datele concrete vis-a-vis de utilizările avute în vedere de cei interesați, de

obiectivele urmărite, de status quo-ul dintr-o anumită bandă de frecvențe radio, utilizările efective din bandă (grad de utilizare a frecvențelor radio) etc. ANCOM va analiza de la caz la caz solicitările concrete ale operatorilor cu privire la utilizarea în comun a spectrului radio în benzile de frecvențe în care se solicită aceasta, procedura administrativă de solicitare urmând a fi reglementată odată cu modificarea Deciziei ANCOM nr.353/2015. Oricum, principiul enunțat de **ORG** va fi respectat, deoarece utilizarea în comun a spectrului radio în benzile care fac obiectul procedurii de selecție va fi posibilă numai între titulari cu drepturi de utilizare a frecvențelor în benzi armonizate la nivel european pentru furnizarea de rețele publice și de servicii de comunicații electronice, după cum se precizează în secțiunea 3.5 a proiectului caietului de sarcini.

ANCOM nu este de acord cu propunerea **VDF**, conceptul de „utilizare în comun a spectrului radio” fiind introdus în primul rând pentru a rezolva problema necesității spectrului suplimentar, în condițiile nevoii de calitate crescută a serviciilor (capacitate crescută a rețelelor de comunicații mobile, particularizând pentru situația de față) și a asigurării accesului a cât mai multor utilizatori (operatori) la resursa limitată. În cazul benzilor care fac obiectul procedurii de selecție, accesul la resursa de spectru este asigurat prin organizarea procedurii de selecție, inclusiv a stabilirii unor plafoane de spectru, care permit asigurarea unor servicii de calitate ridicată și care împiedică o acumulare mare de spectru din partea unui operator în detrimentul celorlalți. Considerăm că, în cazul în care rămâne spectru disponibil, care poate fi pus la dispoziția operatorilor în condițiile legii, utilizarea în comun a spectrului radio nu este justificată în aceste benzi, dar, desigur, acest aspect nu exclude posibilitatea partajării infrastructurii pasive sau posibilitatea închirierii spectrului radio. Pe de altă parte manifestăm rezerve față de așa-numitul „drept de utilizare în comun a spectrului” în condițiile în care pentru a fi permisă o asemenea utilizare trebuie respectate cerințele din art. 22² alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011.

11) Observații cu privire la conținutul licenței (ORG)

ORG propune introducerea în licența de utilizare a frecvențelor a prevederilor privind transferul drepturilor, utilizarea în comun a spectrului radio, obligația de plată a taxei de licență, obligațiile și metodologia de evaluare, fără a se mai face trimitere la caietul de sarcini.

Răspunsul ANCOM:

Pentru început trebuie reamintit că Anexa 4 din Caietul de sarcini are un caracter orientativ (aspect semnalat și în nota de subsol din anexa în discuție), ca formă și conținut, și este redactată numai în scopul prezentării în cadrul procedurii de selecție. În actul de autorizare ce va fi acordat de ANCOM vor fi precizate acele condiții specifice pentru fiecare bandă de frecvențe radio în parte.

După cum știe respondentul, actele de autorizare acordate de ANCOM respectă în mare măsură forma prezentată în Anexa 4.

Față de solicitarea de completare a Anexei 4 cu unele prevederi menite să clarifice posibilitatea de închiriere a frecvențelor radio și de utilizare în comun a spectrului radio în viziunea transmisă de respondent facem trimitere la explicațiile noastre de la pct. 9 și 10 de mai sus.

ANCOM este de acord cu propunerea **ORG** de includere în textul licențelor a obligației de plată a taxei de licență, pentru situațiile în care este prevăzută plata eșalonată a acesteia.

De asemenea, licența va conține toate obligațiile aplicabile, precum și metodologia de verificare și evaluare a acestora.

- 12) Observații și solicitări de clarificare cu privire la documentele din componența dosarului de candidatură (ORG)

Răspunsul ANCOM:

O parte a aspectelor de mai jos au fost dezbătute cu ocazia¹⁰ consultării publice organizate anterior de Autoritate. Ne vedem nevoiți însă să reluăm o parte a explicațiilor noastre.

Față de observația legată de imposibilitatea prezentării reprezentanților desemnați prin împuternicirea autenticată potrivit secțiunii 4.5.2 lit. a) din Caietul de sarcini, ne vedem nevoiți să precizăm că documentul amintit anterior este parte a dosarului de candidatură, astfel cum remarcă și respondentul. Drept urmare, pentru modificarea dosarului de candidatură este aplicabilă secțiunea 4.5.5.5 din Caietul de sarcini, orice ofertant având dreptul de a-și modifica sau de a-și retrage dosarul de candidatură numai înainte de data limită pentru primirea candidaturilor și numai printr-o solicitare scrisă în acest sens, primită de ANCOM înainte de data limită pentru primirea candidaturilor.

În aceste condiții, ofertanții trebuie să cântărească cu responsabilitate starea de fapt prin care trece societatea și să decidă cu privire la desemnarea reprezentanților împuterniciți. Reamintim totuși că prevederile secțiunii 4.5.2 lit. a) din Caietul de sarcini dau posibilitatea desemnării a cel mult 3 (trei) persoane fizice care reprezintă candidatul și că împuternicirea autenticată nu este necesară în cazul persoanei mandatate să reprezinte legal candidatul.

Prin urmare, în ipoteza descrisă de respondent există posibilitatea ca un candidat să fie reprezentat chiar de către reprezentantul legal pentru care nu este necesară împuternicirea autenticată.

Față de „limitele împuternicirii” redăm răspunsul ANCOM redactat cu ocazia procedurii de selecție organizate în 2021, opinie care este în continuare valabilă:

„Mandatul acordat reprezentanților împuterniciți să depună oferte în cadrul procedurii de selecție depinde în mare măsură de mandant. ANCOM recunoaște acest lucru și este esențial ca împuternicirea autenticată (mandatul) să nu fie o piedică în depunerea ofertelor angajante în cadrul procedurii de selecție, îndeosebi în ipoteza în care, teoretic, prețul în cadrul rundelor ar depăși un anumit prag. Ca atare, este important ca împuternicirea autenticată ce se depune în cadrul dosarului de candidatură (și care poate fi modificată doar până la data limită de depunere a dosarului, conform secțiunii 4.5.5.5 din Caietul de sarcini) să nu conțină limitări de natură să împiedice depunerea ofertelor financiare în cadrul rundelor din etapa de licitație. În ipoteza în care mandatul conține limitări de natură financiară, iar prețul în cadrul rundelor ar depăși acea limitare, Autoritatea nu poate suspenda procedura de selecție până la prezentarea unei noi împuterniciri întrucât o astfel de situație afectează întregul proces organizat de ANCOM. Precizările de mai sus sunt necesare pentru a lămuri pe deplin obiectivele ANCOM în cadrul procedurii de selecție.”

În ce privește situațiile financiare ce trebuie depuse ca parte a dosarului de candidatură potrivit secțiunii 4.5.2 lit. g) din Caietul de sarcini, vă facem cunoscut că situațiile financiare consolidate ale candidatului, în completarea celor individuale, reflectă mai bine capacitatea și experiența candidatului, atât directă cât și indirectă, a persoanelor pe care le controlează. Așadar, acolo unde candidatul întocmește și situații financiare individuale, și situații financiare consolidate, le va depune pe ambele.

¹⁰ [Sinteza observatii selectie 2021_16_09_2021.pdf \(ancom.ro\).](#)

ANCOM a ajustat în mod corespunzător prevederile secțiunii 4.5.5.2 din Caietul de sarcini pentru a permite depunerea dosarului de candidatură în format electronic și pe suport USB. Cerințele de accesare a fișierelor de pe acest suport și de semnare a documentelor încărcate pe acesta rămân aceleași.

Pentru dovada îndeplinirii criteriilor menționate în cadrul secțiunii 4.6.1 lit. e) și f) din Caietul de sarcini este suficientă prezentarea certificatului constatator și nu este necesară prezentarea unui certificat de grefă. Reamintim însă că ANCOM efectuează și o verificare a eventualelor informații înscrise în Buletinul procedurilor de insolvență, publicație editată de Oficiul Național al Registrului Comerțului.

Potrivit art. 2 pct. 28 din Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare, prin fonduri speciale se înțeleg veniturile publice constituite prin legi speciale prin care se stabilesc și destinațiile acestora. Aceste tipuri de creanțe sunt administrate tot de ANAF, iar depunerea certificatului de atestare fiscală eliberat de ANAF este suficientă.

13) Observații și solicitări de clarificare cu privire la regulile de desfășurare a procedurii de selecție

a) Informarea ofertanților înainte de rundele primare (TKM, ORG)

TKM și ORG propun furnizarea informațiilor cu privire la cererea agregată pentru fiecare categorie, înaintea fiecărei runde primare

Răspunsul ANCOM:

Acest aspect a făcut obiectul unei poziții¹¹ din partea ANCOM cu ocazia consultării publice ce a avut loc înaintea procedurii de selecție organizate în 2021. Autoritatea manifestă aceeași opinie și cu ocazia prezentei consultări.

După cum se poate sesiza din secțiunea 5.3.2 din Caietul de sarcini, participanții la procedura de selecție vor avea informații cu privire la categoria în care s-a înregistrat cerere excedentară. Autoritatea consideră că informațiile furnizate sunt suficiente și nu susține comunicarea informației referitoare la cererea agregată după fiecare rundă primară. Această opoziție vine ca urmare a faptului că această informație, în combinație cu lista ofertanților calificați, ar facilita deducerea ofertelor individuale, creând premise favorabile pentru comportamentul strategic și înțelegerile între participanți.

Tot în context, Autoritatea recomandă consolidarea unui plan de afaceri în funcție de propria viziune a fiecărui ofertant în parte, iar nu încercarea de adjudecare a drepturilor de utilizare în funcție de ce ar putea planifica o parte concurentă. Altfel spus, ofertantul trebuie să se angajeze cu bună-credință în adjudecarea drepturilor de utilizare de care are nevoie și nu să urmărească identificarea comportamentului contracandidatului în licitație.

În opinia ANCOM, transparentizarea procesului de selecție presupune îndeplinirea unui set de condiții de către toți participanții la procedura de selecție, cerințe cunoscute tuturor celor interesați. Pe de altă parte, cunoașterea, după fiecare rundă, a cererii agregate de drepturi de utilizare constituie un indicator ce arată, în opinia noastră, gradul de interes pe care unul sau mai mulți ofertanți îl conferă unei anumite categorii, situație ce poate constitui și un dezavantaj întrucât astfel se arată o parte a planurilor strategice ale celor interesați.

Întrucât în cadrul selecției se aplică incrementul de ofertare exprimat procentual, indiferent dacă numărul de drepturi disponibile este mai mic chiar și cu 1 (unu) față de numărul de drepturi solicitate, ANCOM consideră că eventuala cunoaștere a nivelului agregat al cererii totale din fiecare rundă nu aduce un plus de informație necesar pentru desfășurarea în bune condiții a procedurii de selecție.

¹¹ [Sinteza observatii selectie 2021 16 09 2021.pdf \(ancom.ro\)](#).

Un alt argument în susținerea poziției exprimate anterior se referă la faptul că furnizarea mai multor informații nu garantează „descoperirea prețurilor”, astfel cum afirmă respondentul, ci poate conduce, în opinia noastră, la aflarea intențiilor celorlalți contracandidați cu privire la drepturile pe care intenționează să le achiziționeze întrucât în cursul licitației se aplică, atunci când există cerere excedentară, un increment de ofertare exprimat procentual din prețul de pornire stabilit conform legii. Putem fi de acord cu opinia exprimată de respondent în cazul în care regulile licitației ar fi schimbate în întregime iar licitarea efectivă s-ar realiza, în mod ipotetic, nu în funcție de un increment de ofertare ci în funcție de orice sumă licitată în fiecare rundă (exprimată între o valoare minimă și una maximă prestabilită) pe care un candidat este dispus să o plătească pentru obținerea drepturilor de utilizare.

ANCOM este de părerea că informațiile transmise înainte de prima rundă, în forma actuală a Caietului de sarcini, sunt echilibrate.

b) Drepturile de extindere (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Acest aspect a făcut obiectul unei poziții¹² din partea ANCOM cu ocazia consultării publice ce a avut loc înaintea procedurii de selecție organizate în 2015. Autoritatea manifestă aceeași opinie și cu ocazia prezentei consultări.

Din experiența ANCOM, riscul ca unul dintre reprezentanții prezenți în locul desfășurării licitației să nu poată exercita un drept de extindere, în mod activ, atunci când este cazul, este unul nesemnificativ. Opinia noastră are ca sprijin o serie de argumente:

În concret, la locul desfășurării licitației, ofertanții pot fi reprezentați de maximum trei persoane, situație în care temerile respondentului legate de imposibilitatea exercitării dreptului de extindere par a fi înlăturate.

Pe de altă parte, exercitarea automată, de către Comisie, a unui drept de extindere „[...] în cazul în care un ofertant nu reușește să depună ofertă până la sfârșitul runde [...]” poate atrage o serie de critici privind momentul ales de Comisie pentru exercitarea dreptului de extindere. În aceste condiții, propunerea respondentului nu pare a soluționa unele temeri ale ofertanților care se văd puși în fața unei decizii unilaterale a Comisiei.

c) Valoarea incrementului de ofertare (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Având în vedere experiența procedurilor de selecție anterioare, ANCOM nu împărtășește îngrijorarea respondentului cu privire la faptul că incrementele propuse ar putea conduce la desfășurarea licitației într-un ritm lent, care să conducă la prelungirea pe o perioadă lungă de timp, și dorește menținerea acestora conform proiectului caietului de sarcini. Argumentul este chiar acela dat de respondent, și anume faptul că o creștere abruptă a prețurilor ar putea elimina din licitație anumiți ofertanți, iar blocurile să rămână nevândute în rundele primare, ajungându-se la acordarea acestora în runda primară suplimentară, în care nu mai sunt aplicabile plafoanele de spectru, al căror rol important este bine știut.

d) Programarea rundelor primare (ORG)

¹²https://www.ancom.ro/uploads/forms_files/SINTEZA_OBSERVATIILOR_caiet_sarcini_3400_3800_24_August_20151440567989.pdf.

Răspunsul ANCOM:

După cum se poate sesiza din secțiunea 5.3.1 din Caietul de sarcini, programarea rundelor se face exclusiv pentru o singură rundă o dată, nu pentru mai multe runde simultan, dat fiind că, în funcție de rezultat, runda astfel programată poate fi și ultima organizată în cadrul licitației. Comisia stabilește data și ora de începere a runde și durata de desfășurare a acesteia (dată și oră de încheiere). Durata unei runde nu poate fi mai scurtă de 30 minute și nu poate depăși două ore.

Toate rundele primare vor fi programate să se desfășoare între orele 9.00 și 18.00, în zilele lucrătoare.

Având în vedere experiența anterioară a ANCOM și a ofertanților din cadrul altor proceduri de selecție organizate de Autoritate, considerăm că temerea exprimată de respondent nu este justificată întrucât formularul specific de ofertă este realizat de o asemenea manieră încât este greu de crezut că pot apărea complicații la completarea acestuia.

În plus, odată cu analizarea orelor între care pot fi organizate runde (intervalul orar 09.00-18.00), precum și a timpului necesar pentru organizarea ipotetică a unei runde, se poate extrage, în termeni rezonabili, numărul rundelor ce pot fi organizate în cursul unei zile.

În ce privește stabilirea numărului de runde programate a se desfășura în ziua următoare, ANCOM face cunoscut, astfel cum am menționat și cu ocazia unor consultări anterioare, că acest număr nu poate fi fixat dinainte deoarece nu se poate determina, în avans, parcursul licitației.

Pe de altă parte, potrivit paragrafului 2 al secțiunii 5.3.4 din Caietul de sarcini, în fiecare rundă primară, un candidat poate depune doar o singură ofertă. Drept urmare, runda se încheie fie după ce toți ofertanții au depus ofertă în cadrul timpului alocat pentru acest proces (situație în care nu se mai poate depune o altă ofertă și, deci, nu mai are sens păstrarea deschisă a runde), fie runda se încheie la ora de închidere programată (chiar și pentru ipoteza în care un ofertant alege ori decide să nu depună nici o ofertă în timpul alocat procesului de depunere a ofertei).

e) Programarea rundelor de alocare (ORG)

Răspunsul ANCOM:

După cum se cunoaște, drepturile de utilizare a frecvențelor radio se acordă în cadrul unei licitații ce conține rundele primare, runda primară suplimentară (dacă este cazul) și runda de alocare. De asemenea, potrivit art. 9 alin. (1) din proiectul de Decizie privind procedura de selecție pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz, etapa de licitație se desfășoară în maximum trei faze, prin depunerea ofertelor financiare în plic închis în conformitate cu procedura descrisă în caietul de sarcini. Mai mult, potrivit alin. (4) al art. 9 din proiectul de decizie, *„În a treia fază, ofertanții desemnați câștigători pe baza ofertelor inițiale și/sau a fazelor anterioare ale etapei de licitație depun oferte financiare pentru alocarea în concret (poziționarea în cadrul benzii de frecvențe) a blocurilor de frecvențe radio adjudecate, conform ofertelor lor care au fost declarate câștigătoare, în cadrul benzilor prevăzute la art. 2 alin. (1).”*

Ca atare, Autoritatea urmărește ca runda de alocare să identifice prețul pe care fiecare ofertant este dispus să îl achite pentru alocarea în concret a anumitor

blocuri de frecvențe radio, cu evitarea oricăror riscuri ce ar putea apărea în identificarea acestui preț, dorind să se asigure, totodată, că ofertanții au suficient timp de a evalua opțiunile de alocare prezentate.

Având în vedere observația și argumentele **ORG**, ANCOM acceptă solicitarea de a lăsa un interval de timp între momentul în care ofertanții primesc lista de opțiuni predefinite furnizată de Comisie și momentul începerii efective a runde de alocare. Pentru clarificare, ANCOM propune introducerea, în cadrul secțiunii 5.5.4 din Caietul de sarcini a unui al patrulea paragraf cu următorul conținut:

*„Comisia va transmite lista conținând opțiunile de alocare a frecvențelor fiecărui ofertant în parte, cu **o zi lucrătoare** înaintea datei de desfășurare a runde de alocare.”*

- f) Reprezentanții ofertanților în spațiul ANCOM (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Acest aspect a făcut obiectul unei poziții¹³ din partea ANCOM cu ocazia consultării publice ce a avut loc înaintea procedurii de selecție organizate în 2021. Autoritatea manifestă aceeași opinie și cu ocazia prezentei consultări.

Având în vedere forma de redactare a celui de-al doilea marcator din paragraful patru al secțiunii 5.1.1 din Caietul de sarcini, text ce solicită doar nominalizarea în scris a acestor persoane, precum și rolul reprezentanților fără drept de semnătură în cadrul procedurii de selecție, ANCOM precizează că este suficientă prezentarea unui înscris sub semnătură privată.

- g) Utilizarea spațiului ANCOM (ORG)

Răspunsul ANCOM:

ANCOM consideră că secțiunea 5.2.1 din Caietul de sarcini este lămuritoare pentru buna desfășurare a procedurii de selecție. Ofertanții pot utiliza calculatoarele personale ce se află asupra lor.

Potrivit nomenclatorului arhivistic al ANCOM adoptat în conformitate cu prevederile Legii arhivelor naționale nr. 16/1996, republicată, materialele rezultate din procedura de selecție se păstrează pentru o perioadă de 15 ani ce se calculează de la data încetării drepturilor de utilizare a frecvențelor radio obținute prin licențele acordate în urma procedurii de selecție.

- h) Comunicarea ofertanților cu Comisia (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Acest aspect a făcut obiectul unei poziții¹⁴ din partea ANCOM cu ocazia consultării publice ce a avut loc înaintea procedurii de selecție organizate în 2021. Autoritatea manifestă aceeași opinie și cu ocazia prezentei consultări.

Din forma de redactare a primului paragraf al secțiunii 5.2.2 din Caietul de sarcini se poate sesiza că rolul acestei persoane este acela de a transmite ofertele către comisie sau de a primi anumite informații din partea comisiei, conform regulilor stabilite prin Caietul de sarcini. Prin urmare, persoana desemnată trebuie să fie din reprezentanții împuterniciți conform secțiunii 4.5.2 lit. a) din Caietul de sarcini,

¹³ [Sinteza observatii selectie 2021 16 09 2021.pdf \(ancom.ro\)](#).

¹⁴ [Sinteza observatii selectie 2021 16 09 2021.pdf \(ancom.ro\)](#).

întrucât numai acestea pot reprezenta ofertantul în cadrul procedurii de selecție. ANCOM admite că poate fi desemnată o altă persoană să faciliteze legătura cu comisia, atâta vreme cât și noua nominalizare are în vedere una din persoanele indicate conform secțiunii 4.5.2 lit. a) din Caietul de sarcini.

- i) Corectarea termenului de depunere a contestațiilor (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Observația **ORG** este pertinentă. ANCOM a corectat datele din Tabelul 4.8 – „Calendarul orientativ de desfășurare a procedurii de selecție” din Caietul de sarcini în sensul precizat de respondent, înlocuind, la rubrica „Dată”, pentru activitatea „Depunerea de contestații”, sintagma „2 zile de la anunțul privind calificarea” cu sintagma „2 zile lucrătoare de la anunțul privind calificarea”.

- j) Clarificarea tipului de comunicări permise (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Sunt aplicabile dispozițiile celui de-al treilea paragraf al secțiunii 4.3.3 din proiectul Caietului de sarcini, text potrivit căruia „În sfera interdicțiilor nu intră divulgarea informațiilor către societățile din cadrul aceluiași grup, către angajații candidatului/ofertantului sau către avocații ori alți consultanți ai acestuia, entități sau persoane ce au obligația asigurării confidențialității informațiilor obținute.”

- k) Eliminarea literei a) a secțiunii 4.3.5 (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Autoritatea respinge solicitarea de eliminare a lit. a) din secțiunea 4.3.5 întrucât apreciază că orice informație este ori poate deveni utilă în contextul procedurii de selecție, chiar dacă informația respectivă este obținută după etapa de calificare.

- l) Clarificare cu privire la furnizarea unor date în urma etapei de calificare (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Datele transmise de ANCOM după analiza rezultatelor evaluării dosarelor privesc, în principiu, fiecare candidat în parte.

Pe de altă parte, paragraful 5 al secțiunii 4.6.3 din Caietul de sarcini statuează: „Candidaților calificați nu li se va comunica de către Comisie eligibilitatea inițială a celorlalți candidați calificați sau identitatea candidaților care nu s-au calificat pentru participarea în etapele ulterioare ale procedurii de selecție.” Drept urmare, identitatea celorlalți candidați calificați poate intra în sfera datelor ce se transmit la finalul etapei de calificare.

- 14) Observații cu privire la regulile de desfășurare a runde de alocare (VDF)

VDF propune ca subbanda 3400-3410 MHz să fie considerată spațiu de gardă și exclusă din spectrul care face obiectul licitației, iar frecvențele neadjuocate să fi plasate imediat peste 3400MHz.

Răspunsul ANCOM:

Referitor la propunerea **VDF**, ANCOM nu acceptă excluderea subbenzii 3400-3410 MHz din spectrul care face obiectul procedurii de selecție, din motivele prezentate la punctul 7) al prezentului document.

În ceea ce privește propunerea privind plasarea frecvențelor neadjudecate imediat peste 3400MHz, ANCOM consideră că soluția propusă în proiectul caietului de sarcini nu exclude varianta propusă de **VDF**, varianta propusă de ANCOM oferind, în plus, o flexibilitate câștigătorilor de drepturi de utilizare a frecvențelor în banda 3400-3800 MHz în alegerea opțiunilor de alocare, cu păstrarea, pe cât posibil, a alocărilor actuale.

15) Observații cu privire la regulile de desfășurare a rundei suplimentare (TKM, SNR, E)

TKM propune ca plafoanele de spectru să se aplice și în cazul rundei primare suplimentare, iar prețul să nu fie dependent de prețurile aplicabile în ultima rundă primară, ci să fie la latitudinea ofertanților;

SNR propune menținerea plafoanelor în cadrul rundei suplimentare;

E propune menținerea plafoanelor în runda primară suplimentară și după licitație, în urma eventualelor cesiuni.

Răspunsul ANCOM:

După cum este menționat în proiectul caietului de sarcini, necesitatea organizării rundei primare suplimentare survine ca urmare a faptului că spectrul pus la dispoziție prin procedura de selecție nu a fost în totalitate acordat în rundele primare. Ca urmare, menținerea plafoanelor de spectru și în această rundă ar putea face ca aceasta să devină inutilă, presupunând că ofertanții licitează cu bună credință și bazat pe nevoile lor reale în rundele primare și, astfel, un operator care dorește să își adjudece spectru suplimentar celui adjudecat în rundele primare să nu o poată face din cauza plafonului prea scăzut, iar ANCOM să nu poată răspunde nevoilor ofertanților, rămânând, pe de altă parte, cu porțiuni de spectru nealocate.

În ceea ce privește propunerea **TKM** ca prețurile să nu fie constrânse de prețurile aplicabile în ultima rundă primară sau de prețul minim stabilit prin hotărârea de guvern, ANCOM nu poate fi de acord cu această propunere, care ar introduce grave discriminări în tratamentul ofertanților care participă și își adjudecă spectru în rundele primare vis-a-vis de cei care doresc să participe la runda primară suplimentară. ANCOM consideră că deja condițiile sunt relaxate pentru runda primară suplimentară, având în vedere că participarea la această rundă nu mai depinde de eligibilitatea de care ofertanții dispuneau la încheierea rundelor primare și nici de faptul că au obținut sau nu blocuri de frecvențe în urma rundelor primare.

16) Observații cu privire la scrisorile de garanție bancară (ORG, TKM, SNR)

ORG solicită eliminarea garanției de execuție, iar valoarea garanției de participare să acopere prima rată în cazul benzilor 700MHz și 1500MHz și prețul integral pentru banda 2600 MHz;

TKM solicită eliminarea garanției de execuție;

SNR propune ca valoarea garanției de participare să fie de 10% din prețul ofertei inițiale.

Răspunsul ANCOM:

Având în vedere răspunsurile primite și argumentele oferite în cadrul acestora, ANCOM este de acord cu introducerea unor prevederi în cadrul licențelor de utilizare a frecvențelor radio de natură a soluționa eventuala neplată la termen a sumelor ce reprezintă taxa de licență rezultată în urma procedurii de selecție. În aceste condiții, având în vedere argumentele oferite în cadrul procedurii de consultare publică, din cadrul proiectului de hotărâre urmează a fi eliminate acele mențiuni legate de garanția de execuție. ANCOM are în vedere în soluția admisă și faptul că obligația de plată a taxei de licență este o obligație fiscală ce se execută conform Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, iar în cadrul licenței/licențelor de utilizare a frecvențelor radio urmează a fi menționată și obligația achitării taxei de licență în termenele stabilite conform actului normativ ce reglează acest aspect în caz contrar licența urmând a retrasă.

Față de propunerea ORG, ANCOM consideră că valoarea prevăzută în proiectul Caietului de sarcini pentru garanția de participare este în avantajul participanților la procedura de selecție.

17) Observații cu privire la furnizarea serviciilor de comunicații pentru situații de urgență (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Acest aspect a făcut obiectul unei poziții din partea ANCOM cu ocazia consultării publice ce a avut loc înaintea procedurii de selecție organizate în 2021. Autoritatea manifestă aceeași opinie și cu ocazia prezentei consultări.

18) Observații diverse:

- a) Posibilitatea stabilirii de către ANCOM a unor tarife de acces la infrastructura rutieră, feroviară și în aeroporturi (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Accesul operatorilor de comunicații electronice la infrastructura pasivă, pe proprietatea privată a operatorilor de rețea, precum infrastructura rutieră, feroviară și în aeroporturi, trebuie realizat în condiții rezonabile.

Pe de altă parte, instalarea de SAWAP-uri (de exemplu, potrivite pentru acoperirea aeroporturilor sau garilor) este scutită de tarife de acces, în temeiul Regulamentului european în materie.

Rezonabilitatea condițiilor accesului la anumite infrastructuri ale unor operatori de rețea prezintă însă dificultăți suplimentare, despre existența cărora ANCOM este conștientă. În cazul persistenței unor condiții nerezonabile de acces, necesare pentru realizarea obligațiilor de acoperire în cauză și cu efect semnificativ dovedit asupra costurilor obligației în cauză (de exemplu, într-un aeroport, pe un segment de drum etc.) sunt prevăzute posibilități de salvagdare (de exemplu, prin amânarea termenelor).

ANCOM apreciază că persistența condițiilor nerezonabile ale accesului permite aplicarea dispozițiilor art. 36 din Legea nr. 159/2016 (privind regimul infrastructurii fizice a rețelelor de comunicații electronice, precum și pentru stabilirea unor măsuri pentru reducerea costului instalării rețelelor de comunicații electronice), înăuntrul termenului pentru care a fost obținută amânare. Desigur, o astfel de posibilitate nu prejudiciază eventualele acțiuni ulterioare ale ANCOM în aplicarea dispozițiilor art. 23 alin. 1 din legea amintită.

- b) Observații cu privire la aplicarea Deciziei ANCOM nr.390/2015 (SNR)

Răspunsul ANCOM:

Aspectele indicate de respondent au fost clarificate pe cale jurisprudențială și, prin urmare, nu suntem de acord cu opinia primită pe acest subiect.

ANCOM reiterează pe această cale ceea ce a mai precizat anterior pe acest subiect: pct. 3.1 din Cap. VII al Deciziei ANCOM nr. 390/2015 – citat, de altfel, de către respondent în materialul său, nu aduce în discuție, nici explicit nici implicit, ideea prelungirii valabilității drepturilor existente în prezent în banda 3400-3800 MHz. În plus, consultarea publică care trebuia să aibă loc în 2023 s-a devansat în 2019, ca urmare a faptului că, la un interval de mai puțin de cinci ani, Comisia europeană a emis două decizii de armonizare în banda în discuție (2014/276/UE – implementată în România inclusiv prin desfășurarea procedurii de selecție din

anul 2015 – și (UE) 2019/235), din cauza faptului că această bandă a devenit prioritară pentru implementarea cu celeritate a noilor tehnologii (5G), chiar dacă într-o primă etapă implementarea este de tip NSA (non-standalone).

- c) Definirea conceptului de „bandă largă” și actualizarea situației standardelor aplicabile (SNR)

SNR constată că în legislația națională există mai multe definiții ale serviciilor de acces de bandă largă. Astfel, art. 2 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 159/2016 prevede că serviciile de acces de bandă largă înseamnă servicii cu viteze de minim 30 Mbps, Hotărârea Guvernului nr. 414/2015 definește serviciile de bandă largă în funcție de tipul utilizatorului, respectiv 1 Mbps pentru utilizatorul rezidențial și 4 Mbps pentru agenții economici și instituțiile publice, iar în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 245/2015 conexiunea broadband trebuie să fie de minim 128 kbps. În aceste condiții, SNR consideră că este absolut necesară includerea în Caietul de sarcini a unei noi definiții referitoare la serviciile de bandă largă, care să corespundă cu noua tehnologie 5G ce se dorește a fi implementată prin utilizarea cantităților foarte mari de spectru puse deja la dispoziția operatorilor mobili sau care vor fi puse la dispoziție în cadrul procedurii de selecție.

În acest sens, respondentul precizează că Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor a definit cerințele pentru tehnologia 5G în Recomandarea ITU-R M.2083 – IMT Vision – “Framework and overall objectives of the future development of IMT for 2020 and beyond”, publicată în septembrie 2015, în Recomandarea ITU-T Y.3101 – “Requirements of the IMT-2020 network”, publicată în ianuarie 2018 și în Raportul ITU-R M.2410 – “Minimum requirements related to technical performance for IMT-2020 radio interfaces”, publicat în noiembrie 2017. Astfel, Recomandarea ITU-R M.2083 face o delimitare clară între cele două tehnologii de comunicații mobile, IMT Advanced (4G) și IMT-2020 (5G), în ceea ce privește cerința de viteză minimă de date la utilizator, aceasta fiind de 10 Mbps pentru tehnologia 4G și de 100 Mbps pentru tehnologia 5G.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM este de acord cu observația respondentului că în legislația națională nu există o definiție actualizată a serviciilor de comunicații electronice de bandă largă, care să țină seama de noul context de dezvoltare tehnologică și de obiectivele actuale de acoperire cu servicii de comunicații de bandă largă promovate la nivel unional și național.

În ceea ce privește serviciile ce pot fi furnizate prin utilizarea tehnologiei 5G, UIT a definit trei categorii de aplicații 5G: eMBB¹⁵, mMTC¹⁶ și uRRLC¹⁷ în Recomandarea UIT-R M.2083-0 (09/2015) - Viziunea IMT – Cadrul general și obiectivele principale pentru dezvoltarea viitoare a IMT pentru 2020 și după 2020¹⁸.

Potrivit GSMA (Global System Mobile Association: *5G – Implementation Guideline*¹⁹), în etapa inițială de implementare, rețelele 5G se vor concentra pe serviciile eMBB, astfel că ținta rețelelor 5G va fi îndeplinirea cerințelor tipice pentru serviciile eMBB în ceea ce privește experiența la utilizator. În specificația tehnică 3GPP TS 22.261, 3GPP a definit cerințele de performanță pentru diferite scenarii

¹⁵ *engl.* Enhanced Mobile Broadband.

¹⁶ *engl.* Ultra-reliable and low latency communications.

¹⁷ *engl.* Massive machine type communications.

¹⁸ https://www.itu.int/dms_pubrec/itu-r/rec/m/R-REC-M.2083-0-201509-I!!PDF-E.pdf.

¹⁹ <https://www.gsma.com/futurenetworks/wp-content/uploads/2019/03/5G-Implementation-Guideline-v2.0-July-2019.pdf>.

de utilizare 5G cu viteze de date și densități de trafic mari, viteza de 50 Mbps în direcția descendentă (downlink) fiind o cerință de bază pentru experiența la utilizator a serviciilor eMBB (a se vedea Tabelul 1).

Tabelul 1 – Cerințe de performanță pentru servicii 5G cu viteze de date și densități de trafic mari

Scenariu	Viteza de date experimentată de utilizator (DL)	Viteza de date experimentată de utilizator (UL)	Densitatea volumului de trafic (DL)	Densitatea volumului de trafic (UL)	Densitatea de utilizatori
Urban	50 Mbps	25 Mbps	100 Gbps/km ²	50 Gbps/km ²	10 000/km ²
Rural	50 Mbps	25 Mbps	1 Gbps/km ²	500 Mbps/km ²	100/km ²
Indoor hotspot	1 Gbps	500 Mbps	15 Tbps/km ²	2 Tbps/km ²	250 000/km ²
Dens urban	300 Mbps	50 Mbps	750 Gbps/km ²	125 Gbps/km ²	25000/km ²
High-speed vehicle	50 Mbps	25 Mbps	[100] Gbps/km ²	[50] Gbps/km ²	4000/km ²

Deși nu există o definiție consacrată a serviciilor de comunicații de bandă largă, în cadrul Uniunii Europene este urmărită îndeplinirea unor obiective și standarde de calitate pentru acoperirea universală cu servicii de comunicații pe suport radio de bandă largă.

Astfel, în considerentul (recitalul) 109 al Directivei (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice, transpusă și în legislația națională, se precizează următoarele:

*„Asigurarea unei conectivități extinse în fiecare stat membru este esențială pentru dezvoltarea economică și socială, pentru participarea la viața publică, precum și pentru coeziunea socială și teritorială. Întrucât conectivitatea și utilizarea comunicațiilor electronice devin un element integrant al societății și al bunăstării europene, statele membre ar trebui să se străduiască să asigure o acoperire pe suport radio de bandă largă la nivelul întregii Uniuni. Acoperirea ar trebui realizată prin impunerea de către statele membre a unor cerințe corespunzătoare în materie de acoperire, care ar trebui să fie adaptate fiecărei zone deservite și limitate la sarcini proporționale pentru a nu împiedica instalarea de către furnizorii de servicii. Dat fiind rolul major pe care sisteme precum rețelele locale cu acces pe suport radio (RLAN-urile) îl joacă în oferirea în interior de bandă largă pe suport radio de mare viteză, ar trebui luate măsuri care să urmărească garantarea eliberării de suficiente benzi de frecvență radio, care reprezintă active deosebit de valoroase pentru o instalare eficientă din punctul de vedere al costurilor a unor rețele pe suport radio cu acoperire universală, în special în interior. Mai mult, ar trebui ca prin măsuri uniforme și coordonate **pentru realizarea acoperirii terestre pe suport radio de înaltă calitate în întreaga Uniune**, bazate pe cele mai bune practici naționale în ceea ce privește obligațiile impuse operatorilor prin licență, **să se urmărească îndeplinirea obiectivului politicii de gestionare a spectrului de frecvențe radio, potrivit căruia toți cetățenii Uniunii ar trebui să aibă acces, atât în interior, cât și în exterior, până în 2020, la cele mai mari viteze de bandă largă, de cel puțin 30 Mbps,***

precum și realizarea viziunii ambițioase a unei societăți gigabit în Uniune. Astfel de măsuri vor promova serviciile digitale inovatoare și vor asigura beneficii socio-economice pe termen lung. Acoperirea omogenă a teritoriului, precum și conectivitatea între statele membre ar trebui să fie maximizate și fiabile, în vederea promovării serviciilor și aplicațiilor naționale și transfrontaliere, cum ar fi automobilele conectate și e-sănătatea.”

ANCOM a ținut seama de aceste cerințe în stabilirea obligațiilor de acoperire aferente drepturilor de utilizare a frecvențelor în banda de 700 MHz, vizând acoperirea cu servicii de comunicații mobile de bandă largă a 70% din populație și respectiv a autostrăzilor și căilor ferate modernizate. Obiectivul este proporțional cu volumul resurselor de spectru ce pot fi deținute de un operator în benzi sub 1 GHz, având în vedere că acoperirea teritorială extinsă se realizează în mod eficient prin intermediul acestor resurse.

Referitor la standardele existente în prezent pentru tehnologia 5G NR, acestea se regăsesc în seria de specificații 3GPP TS 38, relevante pentru standardele de interfață radio fiind standardele 3GPP TS 38.104 pentru stația de bază și respectiv 3GPP TS 38.101-1, TS 38.101-3, TS 38.101-4 pentru echipamentul la utilizator (disponibile la: <https://www.3gpp.org/DynaReport/38-series.htm>). Standardele ETSI corespunzătoare sunt: ETSI TS 138 104, ETSI TS 138 101-1, ETSI TS 138 101-3, ETSI TS 138 101-4.

(disponibile la: https://www.etsi.org/deliver/etsi_ts/138100_138199).

- d) Introducerea unei prevederi cu privire la necesitatea protecției serviciului fix prin satelit de către câștigătorii licențelor în banda 3400-3800 MHz (SNR)

Răspunsul ANCOM:

ANCOM precizează că, în conformitate cu TNABF în vigoare (adoptat prin Hotărârea Guvernului nr. 376/2020 și disponibil pe pagina de internet a Autorității), serviciul fix prin satelit (spațiu-Pământ) are atribuire cu statut secundar de utilizare în banda 3400-3800 MHz.

La momentul elaborării și adoptării versiunii în vigoare a TNABF, în România nu existau licențe în serviciul fix prin satelit (spațiu-Pământ) în banda 3400-3800 MHz, aceeași situație fiind valabilă și în prezent.

Cu toate acestea, dacă vor exista pe viitor solicitări punctuale de asignări de frecvențe, pentru utilizare cu caracter permanent, în vederea operării echipamentelor radio în serviciul fix prin satelit (spațiu-Pământ) în banda 3400-3800 MHz, ANCOM va întreprinde eforturi rezonabile pentru a asigura coexistența acestor echipamente radio cu stațiile de bază ale rețelelor MFCN care utilizează banda în discuție cu statut primar.

- e) Introducerea unor prevederi privind obligația permiterii accesului operatorilor mobili virtuali la resursa de spectru (SNR)

Răspunsul ANCOM:

Introducerea unei asemenea obligații nu este oportună în contextul prezentei proceduri de selecție.

Cu ocazia procedurii de selecție din 2012, doi titulari de drepturi și-au asumat voluntar găzduirea de operatori mobili virtuali și au publicat oferte de referință în acest sens. La 31 decembrie 2021, doi operatori mobili virtuali furnizau efectiv servicii de comunicații mobile pe piața din România, pentru un număr de aprox. 20.000 SIM-uri active.

- f) Observații cu privire la necesitatea actualizării legislației referitoare la expunerea populației la câmpuri electromagnetice (SNR)

Răspunsul ANCOM:

După cum se cunoaște, limitele de câmp electromagnetic sunt reglementate în conformitate cu practicile adoptate și în Uniunea Europeană, Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1193/2006 pentru aprobarea Normelor privind limitarea expunerii populației generale la câmpuri electromagnetice de la 0 Hz la 300 GHz, preluând restricțiile prevăzute în Recomandarea 1999/519/EC privind limitarea expunerii populației generale la câmpuri electromagnetice (de la 0 Hz la 300 GHz).

ANCOM efectuează și măsurători de câmp electromagnetic, exclusiv în spațiul public, conform planului anual de măsurători. Mai multe detalii se găsesc la adresa <https://www.monitor-emf.ro/map>. Prin accesarea informațiilor disponibile pe pagina de internet se pot consulta în timp real rezultatele măsurărilor nivelului de câmp electromagnetic realizate de Autoritate prin rețeaua sa de senzori ficși de monitorizare amplasați în centre urbane, precum și raportul dintre valorile măsurate și limitele în vigoare stabilite, astfel cum am arătat mai sus, prin Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1193/2006.

În opinia ANCOM, recomandarea respondentului trebuie îndreptată către Ministerul Sănătății, Autoritatea urmând să se preocupe de atribuțiile ce-i sunt conferite prin actele normative de îi reglementează activitatea.

Informații suplimentare pe acest subiect mai sunt reținute în prezenta sinteză cu ocazia răspunsurilor ce sunt redactate pentru unele preocupări ale unor persoane fizice și asociații.

- g) Propunere de introducere a posibilității ANCOM de revizuire a obligațiilor după 5 ani și 10 ani (SNR)

Răspunsul ANCOM:

După cum se cunoaște, obligațiile de acoperire reprezintă un element esențial ce este legat de momentul acordării drepturilor de utilizare a frecvențelor radio. În aceste condiții, eventuala revizuire a obligațiilor, astfel cum este solicitată de respondent, poate repune în discuție unele dintre condițiile acordării drepturilor de utilizare a frecvențelor radio.

Prin urmare, în acest moment ANCOM manifestă rezerve față de soluția propusă de respondent urmând ca obligațiile stabilite anterior procedurii de selecție să fie urmărite conform termenelor stabilite prin Caietul de sarcini (termene ce se preiau și în cadrul licențelor de utilizare a frecvențelor radio).

- h) Eliminarea cerinței prezentării unui număr de fax (ORG)

Răspunsul ANCOM:

Autoritatea va păstra referințele legate de utilizarea unui număr de fax întrucât prin intermediul acestui mijloc de comunicare ANCOM vrea să se asigure de primirea confirmării transmiterii unui anumit mesaj către ofertanți. Suntem de părere că pentru implementarea temporară a unui număr de fax în sistemul utilizat de un operator de comunicații nu sunt necesare ajustări care să-i afecteze activitatea.

19) Unele asociații și/sau persoane fizice solicită organizarea unor dezbateri, cu participarea societății civile, pentru rediscutarea proiectului de hotărâre a Guvernului privind stabilirea cuantumului valorii minime a taxei de licență pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio disponibile în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz, precum și a condițiilor de plată a taxei de licență.

În opinia acestora măsurile propuse nu respectă limitarea efectelor câmpurilor electromagnetice generate de rețelele de comunicații electronice, precum și o serie de alte documente. Aceeași opinie o împărtășesc și unele persoane fizice care au transmis petiții având conținut identic.

Pe lângă aceste aspecte, aceștia susțin sistarea demersurilor legislative sau de implementare privitoare la tehnologia 5G.

Răspunsul ANCOM

Autoritatea consideră că sunt necesare lămuri cu privire la obiectivele autorității de reglementare. De asemenea, ulterior precizărilor noastre se va putea observa că ANCOM a urmărit în acțiunile sale aplicarea normelor în vigoare.

Aspectele de ordin procedural aplicate de ANCOM în consultarea publică au fost stabilite în raport de tipul proiectului de act normativ aflat în discuție:

- a) în cazul consultării publice a proiectului de hotărâre a Guvernului privind stabilirea cuantumului valorii minime a taxei de licență pentru acordarea unor drepturi de utilizare a frecvențelor radio disponibile în benzile de 700 MHz, 1500 MHz, 2600 MHz și 3400-3800 MHz, precum și a condițiilor de plată a taxei de licență sunt aplicabile dispozițiile relevante din cadrul Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, republicată;

Acest proiect nu face parte din „măsurile adoptate” de ANCOM (ci se adoptă de către Guvern potrivit competențelor legale ale acestuia) și ca atare nu sunt aplicabile dispozițiile art. 135 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare;

- b) proiectele deciziilor ANCOM se încadrează în categoria acelor măsuri ce se adoptă de autoritatea de reglementare și, ca atare, se supune regulilor stabilite în mod expres în cadrul art. 135 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare. Observațiile referitoare la acestea sunt tratate prin prezenta sinteză a observațiilor²⁰.

Proiectul de act normativ menționat la lit. a) de mai sus a fost publicat pe pagina de internet în data de 13 iulie 2022, termenul de depunere a eventualelor observații fiind 27 iulie 2022²¹. În plus, în data de 8 august 2022 a fost organizată dezbateră publică în conformitate cu prevederile legale în vigoare. Informații cu privire la dezbateră publică și minuta dezbaterii pot fi accesate la https://www.ancom.ro/anunt-dezbateri-august-2022_6607.

Planurile ce privesc implementarea noilor tehnologii de comunicații nu pot fi privite ori raportate doar la teritoriul național întrucât industriile ori sectoarele de activitate sunt, în prezent, conectate la nivel european, iar utilizarea frecvențelor radio trebuie privită în context internațional și/sau european. Drept urmare, utilizarea spectrului radio trebuie privită în același context internațional și/sau european.

La nivelul Uniunii Europene au fost adoptate o serie de acte legislative ce trebuie avute în vedere de fiecare stat membru al Uniunii Europene, și prin care sunt stabilite inclusiv termene de autorizare pentru anumite benzi de frecvențe radio, în cauză fiind aplicabile prevederi din:

²⁰ A se vedea art. 135 alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011.

²¹ <https://www.ancom.ro/formdata-269-49-426>.

- Decizia nr. 676/2002/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind cadrul de reglementare pentru politica de gestionare a spectrului de frecvențe radio în Comunitatea Europeană și actele adoptate în baza acesteia;
- Decizia Parlamentului European și a Consiliului nr. (UE) 2017/899 privind utilizarea benzii de frecvențe 470-790 MHz în Uniune;
- Decizia nr. 243/2012/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 martie 2012 de instituire a unui program multianual pentru politica în domeniul spectrului de frecvențe radio;
- Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice, act legislativ european transpus în legislația națională prin Legea nr. 198/2022 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul comunicațiilor electronice și pentru stabilirea unor măsuri de facilitare a dezvoltării rețelelor de comunicații electronice.

În acest context legislativ european, acțiunile desfășurate de autoritatea de reglementare sunt menite să pună în valoare resursele de care dispune statul român în domeniul comunicațiilor electronice, acțiuni menite să conducă la dezvoltarea economică generată prin anumite sectoare de activitate. Prin măsurile propuse urmează să fie puse în valoare tehnologiile digitale disponibile (implementate deja în cazul rețelelor numite convențional 2G, 3G și 4G) ori care urmează a fi implementate în viitor. Prin urmare, noile tehnologii de utilizare a frecvențelor radio nu aduc un element de noutate extremă pentru utilizator, ci se plasează alături de tehnologiile existente și aflate în funcțiune, fiecare stat membru în parte urmând să se asigure de respectarea cerințelor stabilite la nivel național.

Independent de tehnologiile utilizate în prezent – numite convențional 2G, 3G ori 4G – sau de noile tehnologii de comunicații ce urmează a fi implementate în viitor, introducerea pe piață ori punerea la dispoziție pe piață a echipamentelor radio se supune unor condiții stabilite prin Hotărârea Guvernului nr. 740/2016 privind punerea la dispoziție pe piață a echipamentelor radio, act normativ ce tratează, în cadrul art. 3 alin. (1) lit. a), cerința esențială ce privește protecția sănătății și a siguranței persoanelor.

În plus, utilizarea resursei limitate de spectru radio trebuie privită din două perspective: i) regim de autorizare al utilizării frecvențelor radio și ii) echipamentul radio de rețea sau terminal (destinat utilizatorului), aspecte ce intră sub auspiciile actului normativ indicat anterior.

Raportat la solicitarea de inițiere a unui studiu care să privească efectul noii tehnologii asupra sănătății umane considerăm necesare și următoarele:

În opinia noastră, efectele utilizării frecvențelor radio asupra sănătății populației trebuie privite independent de tehnologia utilizată, prin raportare la normele specifice în domeniul sănătății publice, iar preocuparea pentru relația dintre cele două domenii trebuie să fie una constantă.

În acest context, amintim, cu titlu informativ, că în România limitele de câmp electromagnetic sunt reglementate în conformitate cu practicile adoptate și în Uniunea Europeană, Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1193/2006 pentru aprobarea Normelor privind limitarea expunerii populației generale la câmpuri electromagnetice de la 0 Hz la 300 GHz, preluând restricțiile prevăzute în Recomandarea 1999/519/EC privind limitarea expunerii populației generale la câmpuri electromagnetice (de la 0 Hz la 300 GHz). Pe de altă parte, Comisia internațională de protecție la radiații neionizante (ICNIRP) a avizat această recomandare, devenită document de referință pentru toate statele membre ale Uniunii Europene.

De asemenea, vă informăm că ANCOM efectuează și măsurători de câmp electromagnetic, exclusiv în spațiul public, conform planului anual de măsurători. Mai multe detalii se găsesc la adresa <https://www.monitor-emf.ro/map>. Prin accesarea informațiilor disponibile pe

pagina de internet se pot consulta în timp real rezultatele măsurărilor nivelului de câmp electromagnetic realizate de Autoritate prin rețeaua sa de senzori ficși de monitorizare amplasați în centre urbane, precum și raportul dintre valorile măsurate și limitele în vigoare stabilite, astfel cum am arătat mai sus, prin Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1193/2006.

Preocupările Autorității pentru acest segment sunt în linia unor considerente ce se regăsesc în actele legislative adoptate la nivel european. A se vedea, cu caracter de exemplu, considerentul 31 din Decizia nr. 243/2012/UE a Parlamentului European și a Consiliului, considerentele 106 și 110, precum și art. 45 par. (2) lit. h), par. (4) lit. b) și art. 58 din Directiva (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice.

Pe de altă parte trebuie să avem în vedere că utilizarea, de către orice persoană, a tehnologiilor de comunicații electronice este strâns legată de implementarea (construirea) rețelelor de comunicații electronice capabile să vehiculeze informația către (și de la) destinatarul acesteia. Prin urmare, în lipsa dezvoltărilor necesare pentru implementarea rețelelor de comunicații electronice nu se poate vorbi de servicii de comunicații electronice la un nivel de calitate care să răspundă nevoilor și așteptărilor utilizatorilor.

Preocupările ANCOM pentru acest segment au în vedere și considerente (recitaluri) ce se regăsesc deja în actele legislative adoptate la nivel european și care arată o preocupare constantă în ceea ce privește protecția sănătății publice în contextul utilizării frecvențelor radio.

Astfel, trebuie reținut, cu privire la preocupările legitime legate de expunerea populației la efectele câmpurilor electromagnetice, că actele legislative adoptate la nivelul Uniunii Europene recunosc necesitatea de a garanta că cetățenii nu sunt expuși la câmpuri electromagnetice la un nivel nociv pentru sănătatea publică. Drept urmare, întrucât întreaga situație trebuie privită într-un cadru internațional/european, Directiva (UE) 2018/1972 stabilește că pe acest subiect statele membre ar trebui să urmărească coerența la nivelul întregii Uniuni, ținând seama în mod special de abordarea precaută prevăzută în Recomandarea 1999/519/CE, pentru a realiza progrese către garantarea unor condiții de instalare mai uniforme, recomandare ce este reper pentru limitele stabilite prin Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1193/2006 pentru aprobarea Normelor privind limitarea expunerii populației generale la câmpuri electromagnetice de la 0 Hz la 300 GHz. Ca atare, în opinia noastră, se admite că prin respectarea limitelor stabilite prin Recomandarea 1999/519/CE (și implicit Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1193/2006) se asigură măsurile necesare pentru protecția sănătății publice.

În plus, se poate sesiza, din primul paragraf al secțiunii 3.3.3.1 din proiectul Caietului de sarcini că „Titularii licențelor de utilizare a frecvențelor radio au obligația respectării, pe întreaga durată de valabilitate a drepturilor de utilizare, a cerințelor normelor în vigoare privind limitarea efectelor câmpurilor electromagnetice generate de rețelele de comunicații electronice, în condițiile legii . Titularii licențelor de utilizare a frecvențelor radio vor avea în vedere, cu ocazia instalării propriilor echipamente, respectarea limitelor stabilite conform normelor în vigoare, precum și raportarea la o valoare a câmpul electromagnetic cumulat determinat în conformitate cu recomandările Comitetului pentru Comunicații Electronice din cadrul Conferinței Europene a Administrațiilor de Poștă și Telecomunicații.”

Se poate vedea așadar o preocupare a ANCOM față de subiect – preocupările manifestate în spațiul public în ceea ce privește limitarea efectelor câmpurilor electromagnetice generate de rețelele de comunicații electronice – dar acțiunile noastre se manifestă în jurul atribuțiilor legale ale ANCOM.

Precizăm că ANCOM nu are competența legală de a evalua, din perspectivă medicală, efectele intensității câmpului electromagnetic asupra stării de sănătate a populației, aspecte care sunt

în sfera domeniului sănătății publice însă preocupări pe acest subiect se manifestă prin studii ce sunt realizate de experți internaționali, cu expertiză recunoscută pe plan mondial²².

În plus, întrucât se fac confuzii cu privire la regimul juridic al spectrului radio trebuie să aducem niște lămuriri și pe acest palier.

Potrivit art. 286 alin. (2) din Ordonanța nr. 57/2019 privind Codul administrativ, *„Domeniul public al statului este alcătuit din bunurile prevăzute la art. 136 alin. (3)²³ din Constituție, din cele prevăzute în anexa nr. 2, precum și din alte bunuri care, potrivit legii sau prin natura lor, sunt de uz sau de interes public național.”* Actul normativ indică, în cadrul anexei nr. 2, că spectrul radio face parte din acele bunuri care aparțin domeniului public al statului.

Mai mult, potrivit art. 14 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, *„[...] frecvențele radio sunt resurse limitate aflate în proprietatea publică a statului”*.

Prin urmare, considerăm că afirmațiile respondenților pe acest subiect (*afirmații precum aceea că spectrul radio este o resursă limitată a poporului român sau chiar afirmațiile unor persoane fizice care rețin că sunt proprietarii de drept ai spectrului radio*) sunt lipsite de fundament și/sau formulate fără a avea cunoștință de normele juridice în vigoare. Facem precizarea că această susținere este cu atât mai necesară cu cât unii dintre respondenți persoane fizice afirmă, în răspunsurile lor, că *„[...] În calitate de cetățean, proprietar de drept al spectrului de frecvențe, nu sunt de acord cu licențierea drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în benzile de 800 MHz, 2600 MHz și 3400-3600 MHz [...]”*.

ANCOM nu este de acord cu afirmația legată de așa-zisa încălcare, de către autoritatea de reglementare, a Hotărârii Senatului României nr. 60/2020 referitoare la Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor - Implementarea rețelelor 5G în condiții de siguranță în UE - Punerea în aplicare a setului de instrumente al UE - COM (2020) 50 final. La o lecturare atentă a documentului menționat anterior se poate sesiza și că Senatul *„2. Sprijină ambiția Europei de a deveni lider mondial al celei de-a patra revoluții industriale (Industria 4.0) și prin beneficiile utilizării tehnologiei 5G, pentru a se putea astfel genera oportunități multiple cetățenilor, societății și economiei europene;”*. În continuare, Senatul României, prin același document, *„3. Atrage atenția că există atât studii științifice, care semnalează pericolele și vulnerabilitățile tehnologiei 5G, cât și "fake news-uri" care pot duce la o imagine eronată a opiniei publice despre tehnologia 5G, precum și consecințe negative [...]”*.

De asemenea, prin art. 1 pct. pct. 4²⁴ din Hotărârea Senatului României nr. 60/2020 sunt indicate entitățile cărora li se adresează. Această abordare este una adecvată contextului legislativ deoarece ANCOM, astfel cum am arătat mai sus, nu deține competența legală de a evalua, din perspectivă medicală, efectele intensității câmpului electromagnetic asupra stării de sănătate a populației, aspecte care sunt în sfera domeniului sănătății publice.

Alte aspecte invocate de respondenți privesc:

²² <https://www.who.int/peh-emf/en/>

²³ *„(3) Bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.”*

²⁴ *„4. solicită atât Comisiei Europene, cât și Guvernului:*

- a) să analizeze cu prioritate studiile care atrag atenția asupra vulnerabilităților și pericolelor tehnologiei 5G;*
- b) să demareze un dialog transparent cu opinia publică și reprezentanții societății civile asupra oportunităților, vulnerabilităților și pericolelor tehnologiei 5G;*
- c) să demareze, împreună cu reprezentanții societății civile, comunitatea universitară și cea științifică, studii ample care să propună soluții pentru eliminarea vulnerabilităților și pericolelor tehnologiei 5G de orice natură.”*

- 1) dezacordul privind implementarea noilor tehnologii de comunicații (inclusiv efectuarea unor studii de impact, organizarea unor dezbateri publice sau sistarea demersurilor legislative necesare implementării acesteia), sistarea sau restricționarea amplasării infrastructurii 5G, respectiv evaluarea impactului instalării tehnologiei 5G;

În legătură cu aceste puncte de vedere, trebuie remarcat faptul că acestea privesc actul de strategie publică și că au fost formulate și dezbătute în cadrul procesului de dezbatere publică organizată la adoptarea Hotărârii Guvernului nr. 429/2019 pentru aprobarea Strategiei 5G pentru România. În ceea ce privește anularea/suspendarea acestui act normativ, trebuie menționat faptul că acest aspect a făcut obiectul controlului judecătoresc, acest demers fiind invalidat de instanța de judecată.

- 2) aprobarea utilizării de către ANCOM doar a anumitor tipuri de echipamente radio („care furnizează în mod public puterea de emisie și direcția în spațiu a fiecărui semnal radio individual”) sau a publicării de către Autoritate a parametrilor tehnici pentru „toate echipamentele radiative din rețelele 5G”.

Aceste elemente au făcut de asemenea subiectul dezbaterilor publice ocazionate de aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 429/2019, subiectul fiind tratat, independent de tehnologiile utilizate în prezent (convențional denumite 2G, 3G ori 4G) sau de noile tehnologii de comunicații ce urmează a fi implementate în viitor, de Hotărârea Guvernului nr. 740/2016 privind punerea la dispoziție pe piață a echipamentelor radio, cu modificările și completările ulterioare, act normativ ce dispune în art. 3 alin. (1) lit. a) faptul că toate echipamentele radio trebuie să respecte cerința esențială ce privește protecția sănătății și a siguranței persoanelor.

II. Observații la proiectul Deciziei pentru modificarea și completarea Deciziei președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 551/2012 privind stabilirea tarifului de utilizare a spectrului

- 1) *Trei respondenți (ORG, VDF, TKM) apreciază reducerile propuse de ANCOM prin proiectul supus consultării. Suplimentar, un respondent (VDF) califică reducerile propuse drept un pas important în susținerea eforturilor investiționale pentru implementarea 5G.*

Răspunsul ANCOM:

ANCOM mulțumește pentru analiza proiectului de decizie și contribuțiile primite în consultare. Totodată, confirmă că revizuirea propusă a tarifelor are o dublă vocație: re-așezarea tarifelor în diferitele benzi de frecvențe MFCN, existente sau pe cale a fi utilizate pentru servicii de nouă generație, respectiv susținerea eforturilor investiționale fără prejudicierea utilizării optime a spectrului de frecvențe radio vizat.

- 2) *Un respondent (TKM) apreciază că nivelul tarifelor anuale este extrem de ridicat, peste nivelul rezultat din analiza comparativă cu alte state europene. Conform unui alt respondent (ORG), tarifele de utilizare a spectrului practicate de ANCOM sunt printre cele mai mari din UE, chiar și după reducerile propuse (în argumentarea afirmației, respondentul normalizează tarifele de utilizare a spectrului în diferite state UE cu populația, durata licențelor, PIB la PPP și inflația).*

Răspunsul ANCOM:

ANCOM consideră că rolul tarifului de utilizare a spectrului este important în activitatea de gestiune a resursei limitate, iar nivelul acestuia este proporțional cu scopul pentru care a fost stabilit.

Astfel, ANCOM nu înțelege de ce în eventualitatea unei contextualizări europene a tarifului de utilizare a spectrului din România, respondenții nu au avut în vedere varietatea și multitudinea de forme de taxare/tarifare existente în Uniunea Europeană, legate direct de spectrul radio. Astfel, la o analiză non-exhaustivă a situației în câteva state membre, se pot constata:

- tarif de utilizare spectru radio (România, Portugalia);
- tarif de management pentru utilizarea spectrului radio (Ungaria);
- tarif pentru rezervarea domeniului public radioelectric (Spania);
- tarif pentru dreptul de utilizare a frecvențelor (Polonia);
- redevență pe MHz (Franța, Belgia);
- redevență pe cifra de afaceri obținută din utilizarea spectrului radio (Franța, Ungaria);
- tarif pentru monitorizarea spectrului radio (Germania);
- tarif pentru implementarea directivei EMF (Germania);
- tarif pentru managementul licențelor de spectru radio (Belgia);
- tarif administrativ art. 34 codul italian al comunicațiilor (Italia).
- etc.

Varietatea și multitudinea de situații întâlnite în piețele statelor membre ale Uniunii Europene reflectă de altfel circumstanțe specifice naționale, inclusiv istorice, precum și eforturile administrațiilor legate de dezvoltarea continuă a gestionării frecvențelor radio.

Ori, în condițiile în care legătura de cauzalitate cu spectrul radio este evidentă, multe din formele de taxare/tarifare existente prezintă rezultate semnificative, ignorate în calculele prezentate de un respondent sau de altul. Exemple notabile în acest sens sunt redevența de

1% din cifra de afaceri din utilizarea spectrului de frecvențe radio în Franța sau echivalentul ei maghiar, taxa prevăzută la art. 34 din Codul italian al comunicațiilor, redevențele pe MHz indexabile cu inflația din Belgia, taxele pe managementul licențelor 2G/3G/4G etc. Prin urmare, ANCOM nu este de acord cu concluziile respondenților.

Scopul tarifului de utilizare a spectrului (TUS) și obiectivele de digitalizare

- 3) *Conform unui respondent (ORG), TUS la niveluri corecte vor contribui la atingerea obiectivelor de digitalizare: corelate cu specificul pieței din România și cu situația actuală, reprezintă o modalitate de susținere a investițiilor în modernizarea și extinderea rețelelor și serviciilor. Doi respondenți (ORG, TKM) apreciază că reducerea TUS va ameliora scorul DESI al României, aflat în scădere inclusiv la componenta Conectivitate, de pe locul 10 în 2021 pe locul 16 în 2022.*

Răspunsul ANCOM:

Deteriorarea cu 6 locuri a clasamentului României în DESI la componenta Conectivitate în 2022 față de 2021 remarcată de respondent este înregistrată pe fondul menținerii scorului scăzut la indicatorul "spectru 5G", în contextul progresului altor state membre la acest indicator. De asemenea, progresele semnificative înregistrate de România în materie de acoperire și penetrare a internetului fix de mare viteză (NGA/VHCN/Gbps) au fost insuficiente în compoziția DESI pentru compensarea efectelor scorului mic la "spectru 5G".

ANCOM apreciază că procedura de selecție în 2022 va ameliora semnificativ scorul DESI al României la capitolul "spectru 5G", antrenând o îmbunătățire semnificativă a clasamentului pe componenta Conectivitate în 2023. În context, decalajele pe componentele Capital uman, Integrarea tehnologiilor digitale și respectiv Servicii publice digitale se vor dovedi mai rigide, cu efect asupra poziționării României în coada clasamentului DESI pe termen scurt.

Așadar, deși influența TUS asupra scorului DESI al României este cel mult marginală/accidentală, TUS poate contribui la susținerea/accelerarea ritmurilor investiționale atâta timp cât nu distorsionează concurența și nu influențează negativ eficiența utilizării spectrului radio.

- 4) *Scopul aplicării TUS (utilizarea optimă) poate fi obținut și prin alte măsuri pe care ANCOM le poate dispune (de ex.: posibilitatea cesionării dreptului de utilizare, posibilitatea de închiriere/utilizare în comun a spectrului radio, posibilitatea retragerii dreptului în caz de teaurizare), iar utilizarea eficientă a resurselor se poate realiza și în situația în care propunerile respondentului referitoare la TUS sunt acceptate (ORG).*

Răspunsul ANCOM:

Existența unor mecanisme/instrumente multiple pentru promovarea eficienței utilizării spectrului radio nu reduce semnificația instrumentului TUS, instrument, în opinia ANCOM, cu eficiență și flexibilitate superioare.

De exemplu, multiplicarea cu 5 sau 10 a cerințelor minime de dezvoltare în noile benzi de frecvențe, în scopul țintirii "benchmark-urilor" altor proceduri de selecție europene, ar reduce flexibilitatea în dezvoltarea și eficiența tehnică în operarea rețelelor, introducând și un dirijism necesar.

Pe de altă parte, ANCOM nu împărtășește ideea conform căreia utilizarea eficientă a resurselor spectrale este asigurată la orice nivel semnificativ al TUS.

Metodologie și revizuire TUS

- 5) *Raportul dintre valorile TUS pentru benzile medii și cele pentru benzile joase este de aprox. 1,35 – 1,5 (BE, UK), prin urmare reducerea TUS pentru benzile 700 și 800 MHz ar trebui să fie mai mare comparativ cu benzile înalte, pentru a susține dezvoltarea de rețele și servicii în zonele rurale și reducerea decalajului digital (ORG)*

Răspunsul ANCOM:

Apreciem drept binevenită remarca respondentului, ilustrativă pentru importanța raportului între nivelurile TUS în diferite benzi de frecvențe radio asupra semnalelor economice furnizate și asupra eficienței utilizării resursei.

Raportul de 1,35 – 1,5 din Belgia, respectiv Marea Britanie, între TUS pentru benzile medii și cel pentru benzile joase reflectă circumstanțe specifice statelor respective: state cu densitate mare de populație/utilizatori, geografie relativ plană și utilizare intensivă a internetului mobil, care necesită un număr mai mare de stații în benzi medii (raportat la numărul de stații în benzile joase), prin urmare eficiența utilizării poate fi realizată la niveluri relative mai reduse ale TUS în benzile medii față de benzile joase.

Raportul de aproape 1:3 propus de ANCOM pentru România între benzile medii și cele joase reflectă circumstanțele geografico-demografice ale României, precum și o intensitate mai mică a utilizării internetului mobil (valori constant mai mici pentru traficul de GB/SIM).

- 6) *Conform unui respondent, ANCOM nu include referințe europene pentru TUS, însă ia în calcul referințe europene pentru taxele de licență. Metodologia corectă TUS ar trebui să utilizeze referințe comparative cu alte țări UE, normalizate cu PIB/loc, populație, ARPU (accesibilitatea serviciilor de telefonie mobilă), cu menținerea tarifului în toate benzile sub valoarea mediană rezultată (TKM). Pe baza unei astfel de analize, respondentul propune revizuirea valorilor TUS propuse de ANCOM după cum urmează:*

Valori calculate de respondent, exprimate în eurocenți/MHz/loc/an

<i>Banda</i>	<i>Propuse ANCOM</i>	<i>Mediană</i>	<i>Propuse de respondent după ajustare cu PIB/loc. populație și ARPU</i>
<i>700 FDD</i>	<i>1,18 (0,83)</i>	<i>0,11</i>	<i>0,14</i>
<i>800</i>	<i>1,18 (0,83)</i>	<i>0,18</i>	
<i>900</i>	<i>1,18 (0,83)</i>	<i>0,27</i>	
<i>1500</i>	<i>0,25</i>	<i>0,005</i>	<i>0,0087</i>
<i>1800</i>	<i>0,41 (de la 0,73)</i>	<i>0,16</i>	<i>0,16</i>
<i>2100</i>	<i>0,35 (de la 0,62)</i>	<i>0,14</i>	<i>0,14</i>
<i>2600</i>	<i>0,23 (de la 0,46)</i>	<i>0,03</i>	<i>0,0256</i>
<i>3,5</i>	<i>0,18 (de la 0,03)</i>	<i>0,02</i>	<i>0,0206</i>

Răspunsul ANCOM:

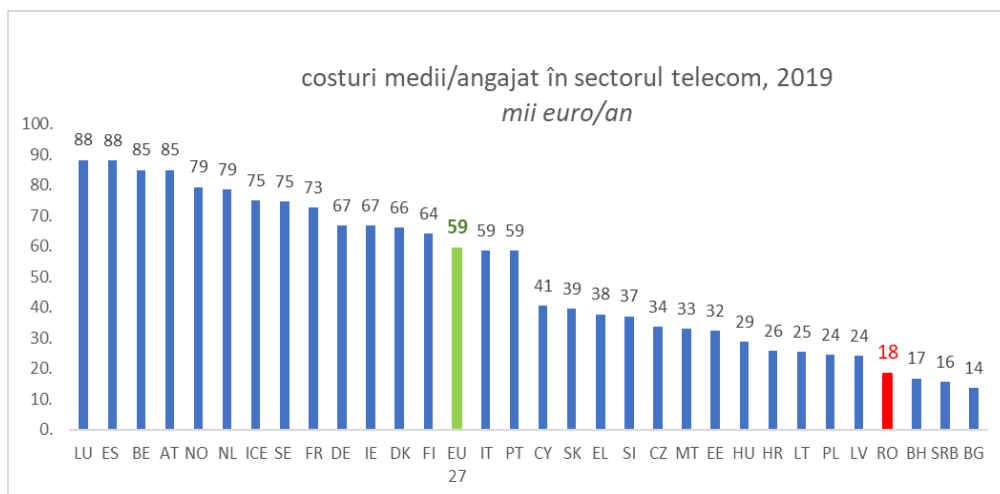
ANCOM apreciază calculele detaliate în sprijinirea argumentației respondentului, de natură să pună în lumină eterogeneitatea și diversitatea situațiilor și rezultatelor, la nivelul statelor analizate.

Pe de altă parte, o serie de aspecte metodologice utilizate de respondent sunt neclare și ridică probleme de acceptare la nivel teoretic, indiferent de impactul lor asupra rezultatelor:

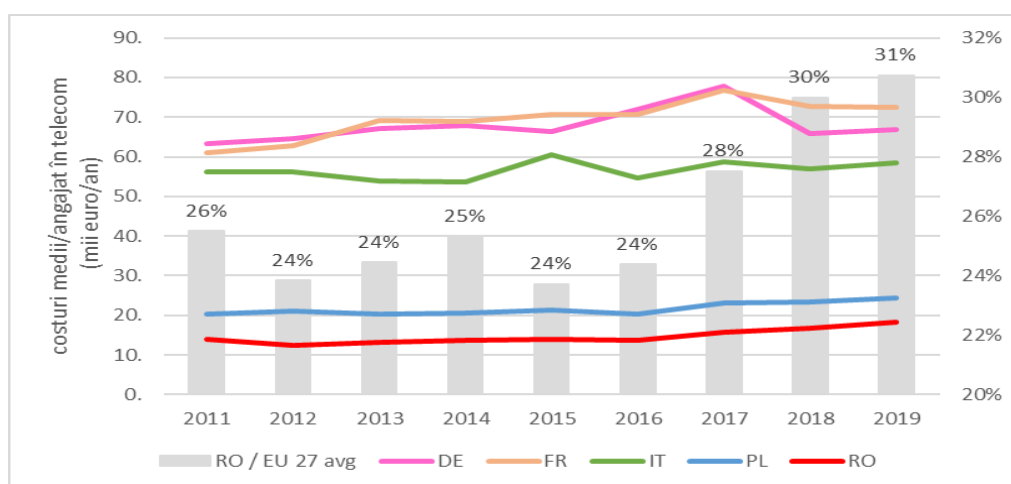
- ignorarea din calcul a unor taxe/tarife în legătură cu spectrul în unele state membre (de exemplu, redevențele pe cifra de afaceri din utilizarea spectrului sau tarifele pe gestiunea licențelor) – a se vedea și răspunsul de la pct. 2 de mai sus;
- înțelegând intenția respondentului de a argumenta un preț cât mai mic posibil, totuși, ajustările efectuate prin raportare la PIB/locuitor și ulterior la ARPU (venitul mediu pe utilizator de comunicații electronice) surprind de două ori același efect, cu rezultatul exacerbării magnitudinii diferențelor;
- relevanța indicatorilor de ajustare propuși nu este clară: astfel de ajustări necesită niveluri de concurență similare în statele analizate, respectiv o contribuție similară și structură similară a sectorului comunicațiilor la realizarea PIB național; ori, realitatea arată diferențe majore între state sub fiecare din aceste aspecte;
- relevanța ARPU și/sau PIB/locuitor, pentru fundamentarea unor tarife de utilizare a spectrului, nu este clară: chiar informațiile furnizate de respondent arată că, în multe state analizate, nu există vreo legătură între tarifele de utilizare spectru și indicatorii cu care propune a ajusta nivelul acestora; de exemplu, pe argumentul respondentului, tariful de utilizare în România ar trebui să fie mai mic întrucât PIB-ul/locuitor în Germania sau Franța este de câteva ori mai mare, deși Germania nu are tarif de utilizare spectru, iar în Franța redevența pe cifra de afaceri din utilizarea spectrului radio nu este luată în calcul pentru că nu are baza de calcul numărul de MHz;
- acceptarea argumentului respondentului că ARPU și PIB/locuitor sunt valori critice pentru tariful de utilizare permite extinderea la orice alt indicator mai apropiat de performanțele operatorilor: profitul/utilizator, EBITDA/utilizator, valoarea activelor nete/MHz sau chiar utilizatori/MHz; ori, nu este nicidecum rolul TUS să emuleze performanțele financiare ale operatorilor, ci să asigure utilizarea optimă a spectrului de frecvențe radio;
- dezideratul normalizării realităților eterogene la nivelul statelor membre și estimarea unui cost median al licențelor de spectru radio este laudabil, însă nu înțelegem de ce un astfel de exercițiu ar trebui să ignore obligațiile de acoperire și cerințele de dezvoltare, atașate licențelor europene: în particular, realizarea unui calcul privind costurile mediane ale obligațiilor minime de dezvoltare și, respectiv, privind costurile mediane ale cerințelor minime de acoperire, condiții esențiale ale licențelor și cu mare impact economic. Suntem convinși că un cost median al acestor obligații, legate direct de utilizarea spectrului radio, ar răsturna clasamentele realizate cu ignorarea lui;
- chiar și în ipoteza normalizării tarifelor cu un set de indicatori relevanți, eterogeneitatea situațiilor prezente la nivelul statelor, inclusiv din considerente istorice, este de natură să reducă semnificația unui astfel de exercițiu pentru fundamentarea tarifului la nivelul fiecărei benzi în parte: designul acordării unor licențe într-un număr de state într-o serie de benzi riscă să dezechilibreze percepțiile privind costul median la nivelul benzilor și să dezechilibreze rezultatele inter-benzi de frecvențe radio;
- în cele din urmă, ANCOM nu înțelege de ce respondentul se abține să utilizeze metodologia pentru a propune prețuri pentru benzile de 800 MHz și 900 MHz.

La un nivel general, și fără legătură cu tariful de utilizare, trebuie menționat totuși că efectul **ARPU mai mic în România asupra performanțelor companiilor este compensat de costurile mai mici de producție în România, pe seama prețurilor mici ale unor factori de producție** cu contribuție mare la realizarea producției.

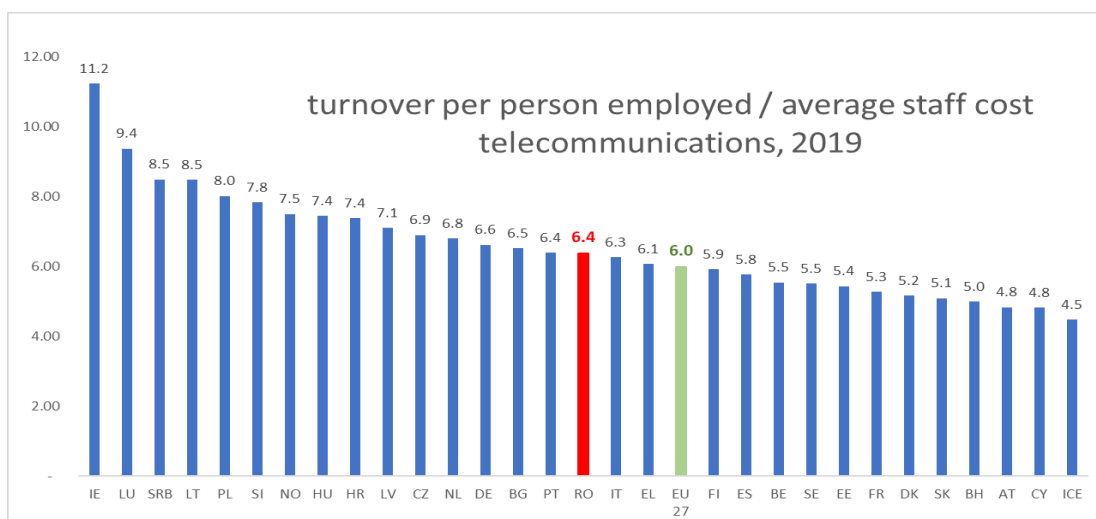
De exemplu, **factorul de producție muncă** în sectorul comunicațiilor electronice are, conform Eurostat, o contribuție de 30% la realizarea producției. Ori, costurile medii/salariat în sectorul comunicațiilor din România sunt cele mai mici din UE, chiar dacă randamentul cheltuielilor salariale în România depășește media UE.

Sursa: Eurostat

Sursa: prelucrări ANCOM pe baza datelor Eurostat

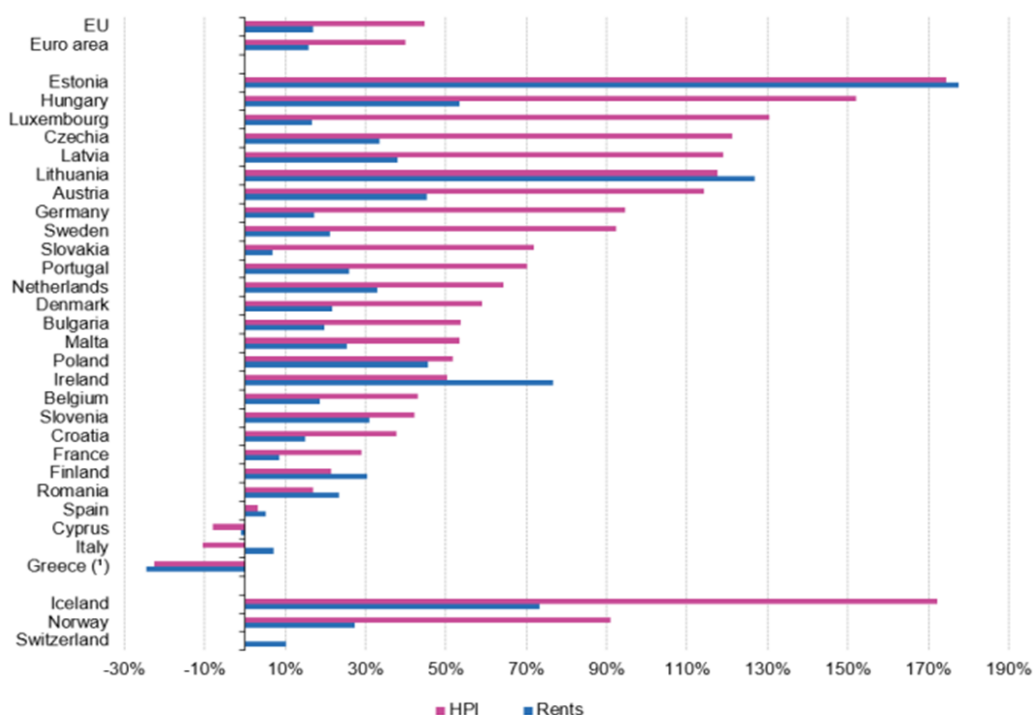

Sursa: prelucrări ANCOM pe baza datelor Eurostat

De asemenea, **imobiliarele, respectiv chiriile**, au o contribuție semnificativă la realizarea producției în sectorul telecom, iar în România au **prețuri semnificativ mai**

mici, în raport cu multe alte state UE. Mai mult, prețurile chirii au cunoscut o **dinamică statistică foarte modestă** în România în ultimul deceniu, conform Eurostat.

House prices and rents – Changes between 2010 and 2022Q1
(%)

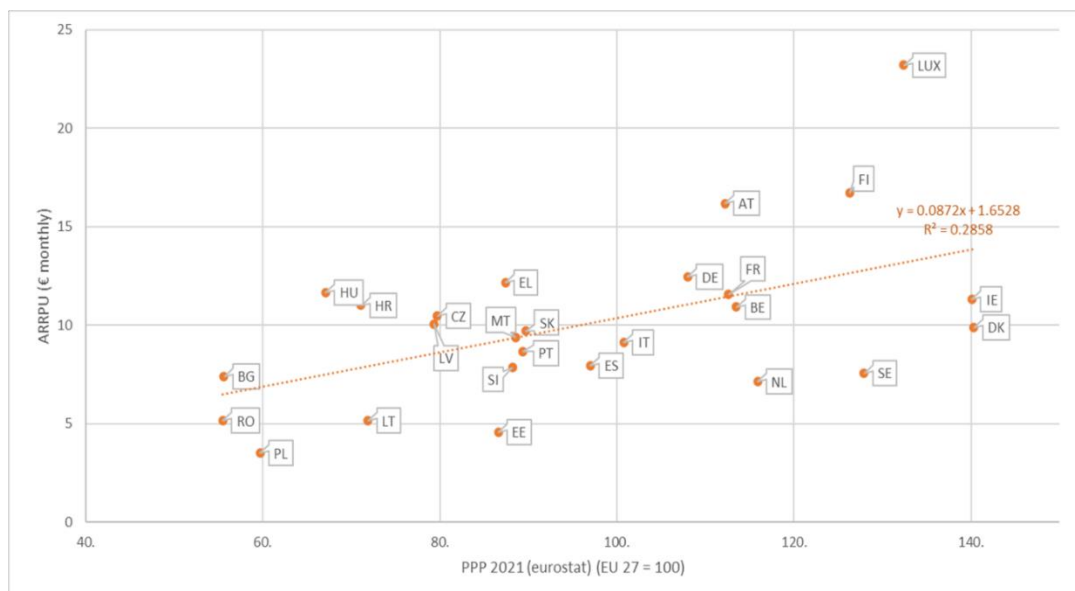

(*) House Prices: data from Bank of Greece; 2021 instead of first quarter of 2022.
Source: Eurostat (online data codes: prc_hpi_a, prc_hpi_q, tipsho20, prc_hicp_aind, prc_hicp_midx)

eurostat

De asemenea, **ARRPU**, care este departe de a fi o reflectare abstractă a unui nivel al prețurilor într-o țară, **depinde eminamente de nivelurile de concurență înregistrate** în piața națională respectivă. Conform graficului de mai jos, ARRPU (retail ARPU) și PPP (paritatea puterii de cumpărare) sunt pozitiv corelate, însă corelația nu este puternică, întrucât suntem în prezența unor coșuri de consum diferite, a unor diferențe de productivitate și mai ales a unor niveluri diferite de concurență pe piețele telecom naționale. Exemple notabile în acest sens sunt:

- ARRPU mare în telecom, în state cu prețuri PPP mici: Grecia, Ungaria, Croația;
- ARRPU mic în telecom, în state cu prețuri PPP mari: Suedia, Olanda;
- Asimetrii ARRPU telecom între state comparabile PPP: Suedia versus Finlanda, Austria versus Olanda, Estonia versus Lituania etc.

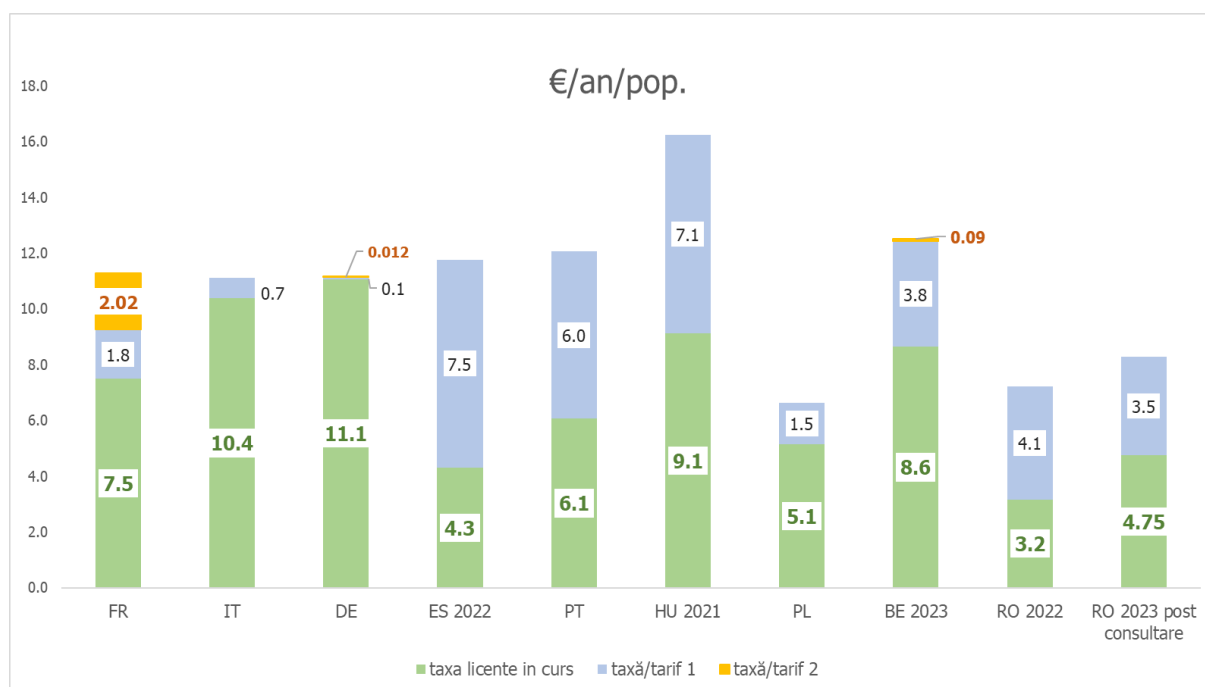
Sursa: ANCOM, pe baza ARRP domestic BEREC și PPP Eurostat

În cele din urmă, pentru clarificarea respondentului și a părților interesate **cu privire la referințele internaționale și magnitudinea acestora**, prezentăm rezultatele unui exercițiu privind costurile administrative ale spectrului radio într-o serie de state europene. Exercițiul realizat de ANCOM pe baza informațiilor disponibile în domeniul public a luat în calcul, pentru fiecare din statele analizate:

- costurile licențelor în curs la data analizei, pentru toate benzile armonizate UE pentru licențe MFCN, pentru toți operatorii din statul respectiv, analizate în raport cu durata licențelor și condițiile de acordare;
- alte taxe, redevențe și tarife anuale în legătură directă cu spectrul radio și drepturile de utilizare a frecvențelor radio;
- normalizarea valorilor nominale obținute, prin raportare la populația statelor.

Pentru acest exercițiu, ANCOM a utilizat ipoteze conservatoare, cu riscul sub-estimării semnificative a valorilor rezultate: în particular, acolo unde nu sunt disponibile informații privind prețurile unor licențe per MHz în anumite benzi, acestea nu au fost approximate pe baza licențelor în altă bandă în același stat, fiind considerată valoare zero. De asemenea, oriunde există reduceri ale taxelor, acestea au fost luate în calcul.

Chiar și în condițiile sub-estimării rezultatelor pe seama ipotezelor conservatoare utilizate, concluzia este evidentă: costurile administrative ale spectrului de frecvențe radio în România nu depășesc costurile înregistrate în alte state membre, chiar și raportat la populație.

Sursa: ANCOM

Explicații și precizări privind valorile prezentate:

- **Fransa:**
 - nu include valori pentru taxele de licență în benzile 900 MHz, 1800 MHz și ¾ din banda de 2100 MHz;
 - taxa 1 reprezintă redevență pe MHz, taxa 2 reprezintă redevență de 1% din cifra de afaceri rezultată din utilizarea spectrului radio.
- **Italia**
 - informații incomplete: nu include valori pentru taxele de licență în 900 MHz, și nici pentru 60% din banda de 1800 MHz (90 MHz), nu include taxele pentru prelungirile în banda de 2100 MHz produse în 2021.
- **Germania**
 - taxa 1 reprezintă tarif TKG iar taxa 2 tarif EMVG, în ipoteza valorilor nemodificate din 2018 și până în prezent.
- **Spania**
 - informații incomplete: nu include valori pentru taxele de licență în 2100 MHz (licențe prelunghite în 2020), nu include tarif rezervare domeniu radioelectric pentru licențele regionale în 2,6 GHz;
 - taxa 1 reprezintă tarifele de rezervare domeniu radioelectric, valorile sunt pentru 2022 și 2023 și sunt prezentate după reducerea anuală pentru acești 2 ani.
- **Portugalia**
 - informații incomplete: nu include valori pentru licențe reprezentând 76% din banda 900 MHz (57 MHz), 30% din banda de 1800 MHz (46 MHz), licențele în banda 2100 MHz analizate incl. prelungirea din 2015 și reînnoirea din 2018; include rezultatele procedurii 2021;
 - taxa 1 reprezintă tarif de utilizare spectru, valoarea este prezentată după reducerea urmarea procedurii 2021 însă nu include dispozițiile art. 8 din Decizia ANACOM nr. 270 A/2020.

- Ungaria
 - pentru benzile 800 MHz, 900 MHz, 1800 MHz și 2100 MHz, include prețurile licențelor în vigoare în 2021, iar nu prețurile rezultate în 2020 (pentru drepturi cu intrare în vigoare din 2022);
 - nu prezintă redevența pe cifra de afaceri Vodafone Ungaria.
- Polonia
 - informații incomplete: valoarea prezentată nu include licențe în banda de 700 MHz (neatribuită în Polonia) și nici licențe în banda de 3500 MHz. Valoarea prezentată include licențele prelungite în banda de 2100 MHz.
- Belgia
 - valoarea prezentată pentru taxe licențe include toate benzile după licitația 2022, incl. banda de 1500 MHz. Nu include licențe pentru 80% din banda de 2600 MHz (145 MHz);
 - taxa 1 reprezintă redevențe pe MHz, valoarea este prezentată după reducerea urmarea procedurii de selecție 2022. Valoarea nu reflectă majorarea cu 14% a redevenței pe MHz începând cu 2026;
 - taxa 2 reprezintă tarife pentru managementul licențelor.
- România
 - 2022 – valorile reflectă situația curentă, pentru toate benzile de frecvențe WAPECS/MFCN aflate în utilizare;
 - 2023 – valoarea pentru taxele de licență reflectă valoarea licențelor MFCN în curs, la care sa adaugă, într-o ipoteză conservatoare, toate drepturile la preț de pornire, analizate pentru perioada 2023 – 2047. Valoarea pentru tarif de utilizare este prezentată după reducerea urmare a procedurii de selecție, pentru perioada 2023 – 2029 în ipoteza toți titularii de drepturi sub 1 GHz achiziționează 700 MHz în 2022.

În considerarea argumentelor prezentate, apreciem că nu este oportună modificarea metodologiei de stabilire a tarifului de utilizare a spectrului și nici revizuirea rezultatelor acesteia.

Creșterea TUS în 3400 – 3800 MHz

- 7) *Un respondent (TKM) consideră că într-o bandă cheie pentru 5G, creșterea cu 472% a tarifului ar conduce la un TUS prohibitiv pentru investiții, în discrepanță puternică cu scopul declarat de a facilita implementarea 5G. Conform unui alt respondent (ORG), majorarea va anula beneficiile reducerilor pentru celelalte benzi. Apreciind majorarea propusă ca fiind total nejustificată, fără fundamentare tehnică sau economică, un alt respondent (VDF) propune totuși o majorare "rațională" de 236%, până la 85.000 euro/bloc nepereche de 5 MHz, adică înjumătățirea valorii propuse de ANCOM.*

Răspunsul ANCOM:

Creșterea tarifului în banda de 3400 – 3800 MHz este indusă de modificarea destinației benzii, iar magnitudinea creșterii este dată în principal de nivelul tarifului înainte de modificarea destinației, 3600 euro/canal de 1x5 MHz.

O majorare a tarifului la jumătate față de valoarea propusă de ANCOM nu ar asigura o abordare neutră în raport cu banda de 2600 MHz.

Pe măsura creșterii intensității utilizării benzii de 3400 – 3800 MHz, determinată de densificarea site-urilor în bandă și creșterii traficului 5G, ANCOM va putea reanaliza tariful în bandă, o ocazie bună fiind de exemplu odată cu procedura de selecție din 2027-2028.

Reduceri pentru obiectivele naționale de conectivitate

8) Subiectul a trezit interesul mai multor respondenți.

Astfel, un operator de rețele mobile (TKM) apreciază adecvată reducerea temporară a tarifului în scopul accelerării obiectivelor naționale de conectivitate (strategia 5G).

Pe de altă parte, conform unui alt operator de rețele mobile (VDF), în aplicarea strategiei 5G este necesară reducerea cu titlu permanent și a TUS în benzile de frecvențe sub 1 GHz, similar abordării pentru benzile de capacitate și nicidecum o restrângere a aplicării reducerilor doar pentru benzile de capacitate mai mari de 1 GHz și mai mici de 3 GHz. Astfel respondentul propune o reducere permanentă cu 30% a TUS pentru benzile sub 1 GHz și, motivat de impactul contextului economic actual (Legea securității 5G, creșterea costurilor cu energia, îndeplinirea noilor obligațiilor de acoperire) asupra capacității de a susține în continuare investițiile în România în următorii ani, solicită o reducere temporară suplimentară de 50% a tarifului în benzile sub 1 GHz.

Un al treilea respondent, operator de rețele mobile (ORG), solicită reducerea definitivă, iar nu temporară a TUS în benzile de 700 MHz, 800 MHz și 900 MHz, din cauza faptului că nivelurile actuale sunt printre cele mai mari din Europa și în considerarea contextului economic nefavorabil din prezent (ARPU printre cele mai mici din UE și în scădere, majorarea costurilor operatorilor cu energia electrică, cu Legea nr. 163/2021, presiunile inflaționiste asupra costurilor de capital etc.).

Un al patrulea respondent (E) solicită ANCOM fie să aplice reducerea pentru toate benzile MCFN, indiferent când au fost câștigate, fie să renunțe la acordarea de subvenții sau reduceri TUS, motivat de faptul că ANCOM nu poate demonstra o relație de cauzalitate între "reducerea TUS pentru spectrul sub 1 GHz" și o ulterioară "atingere a obiectivelor naționale de conectivitate", cum ar fi strategia 5G întrucât, așa cum însăși ANCOM precizează, adopția 5G necesită o utilizare mai intensă a benzilor care livrează capacitate, nicidecum o densificare în benzile care livrează acoperire (E).

În fine, un al cincilea respondent, persoană fizică, solicită înjumătățirea TUS.

Răspunsul ANCOM:

ANCOM a arătat deja la punctele (2) și (6) de mai sus că tariful de utilizare a spectrului în România nu este printre cele mai mari din Europa. Mai mult, tariful rămânând nemodificat din 2011, inflația în perioada 2012 – 2021 a erodat 15% din valoarea lui reală.

De asemenea, ANCOM nu și-a propus să limiteze reducerile tarifului la benzile peste 1 GHz și sub 3 GHz: modificarea destinației benzii de 3400 – 3800 MHz este inductorul creșterii valorii economice a benzii, respectiv al noului tarif de utilizare, așa cum am arătat la punctul (7) de mai sus.

Pe fondul argumentelor respondenților, ANCOM recunoaște circumstanțele excepționale ale contextului anului 2022, precum și impactul lor asupra sectorului comunicațiilor electronice: în costurile producției, în prețurile serviciilor vândute, în presiunile pe bugetele gospodăriilor și întreprinderilor etc.

ANCOM a remarcat de asemenea măsurile luate de operatori pentru reducerea consecințelor unor evenimente din anul 2022, ca de exemplu contractele pe termen lung cu prețuri fixe pentru achiziția de energie verde, indexarea cu inflația a activităților de închiriere a pilonilor de telefonie etc.

Este totodată posibil ca anul 2022 să nu reprezinte alegerea optimă pentru reliefaarea valorii pe termen lung a unor resurse publice limitate, precum spectrul de frecvențe radio. Cu toate acestea, procedura de selecție nu a putut fi organizată înainte de îndeplinirea condițiilor

necesare în luna iulie 2022, iar o eventuală amânare (în așteptarea unui climat macro-economic mai favorabil) ar fi contra-productivă sectorului comunicațiilor și nici nu ar promova mai bine obiectivele statutare ale ANCOM. În plus, procedura de selecție este indicată ca obiectiv de reformă în cadrul PNRR, prevăzută a avea loc în 2022, iar utilizarea sub-optimală a spectrului pentru rețele 5G degradează clasamentul României în DESI.

Contribuția investițiilor în rețele de generație următoare la avansarea obiectivelor naționale de conectivitate, dar și pentru depășirea contextului economic actual, sunt esențiale. Inflația majorează costul capitalurilor investite, dar în același timp erodează capitalurile neutilizate pentru investiții.

Pe de altă parte, în măsura în care investițiile în rețele sunt realizate în considerarea oportunităților pe termen lung, de genul celor favorizate prin licențe mergând până la 25 de ani, precum cele propuse a fi emise de ANCOM, influența factorilor conjuncturali, precum contextul anului 2022, există, însă este de așteptat să fie relativ limitată.

Mai mult, obiectivele naționale de conectivitate implică investiții și necesită termene care merg dincolo de primii ani ai licențelor și care depășesc obligațiile de acoperire și cerințele minime de dezvoltare impuse de ANCOM prin caietul de sarcini. Astfel, asumarea angajamentelor de investiții necesare pentru îndeplinirea obligațiilor de acoperire din caietul de sarcini al procedurii de selecție 2022 facilitează în mod clar atingerea unor obiective de conectivitate ulterioare mai ambițioase.

Pe baza acestor considerente, ANCOM propune, pe de o parte, **menținerea caracterului temporar al măsurii de reducere a TUS cu 30%** pentru facilitarea obiectivelor naționale de conectivitate, propunând însă **extinderea duratei de aplicare la întreaga durată a licențelor inițiale**.

Condiția pentru accesul la reducerea temporară

- 9) *Doi respondenți (TKM, VDF) au criticat condiția pentru accesul la reducerea temporară, solicitând eliminarea ei. Astfel, conform unui respondent (TKM), condiția nu se întemeiază pe niciun obiectiv, riscă să aducă atingere principiului neutralității tehnologice, contrazice Strategia 5G, benzile de 700 și 3,5 GHz au aceleași oportunități de dezvoltare, extinderea acoperirii teritoriale 5G este posibilă din punct de vedere tehnic prin utilizarea într-o modalitate agregată a oricăreia din resursele de spectru, condiția induce artificial teaurizarea, presiunea de achiziție 700 MHz creează premisele teaurizării involuntare, cu efect asupra utilizării suboptime. De asemenea, condiția constrânge operatorul în luarea deciziei cu privire la ce frecvențe de benzi joase poate să achiziționeze, ceea ce, în cazul dat, poate face mai puțin atractive frecvențele în 800 MHz și 900 MHz. De asemenea, variația semnificativă a TUS în benzile 800 MHz, 900 MHz în funcție de banda de 700 MHz influențează artificial valoarea intrinsecă a resurselor sub 1 GHz.*

Conform celui alt respondent (VDF), condiția încalcă prevederile art. 8 alin. (1) lit. b) din Legea concurenței nr. 21/1996, stabilind "condiții discriminatorii pentru activitatea întreprinderilor", și prejudiciază aplicarea dispozițiilor art. 2 alin. (1) lit. b) din aceeași lege întrucât distorsionează concurența atât pe piața de wholesale, cât și pe piața de retail privind furnizarea serviciilor de telefonie mobilă din România, cu efecte negative și la nivelul concurenței între rețelele de telefonie mobilă, putând conduce la acordarea unor avantaje competitive anumitor operatori în ceea ce privește investițiile în rețele de nouă generație, creează în mod evident un avantaj concurențial pentru cumpărătorii drepturilor în 700 MHz, pentru perioada acordării reducerii, aceștia putând să redirecționeze reducerea pentru investiții în alte zone de business, atât în wholesale, cât și în retail și investiții în rețea. În opinia respondentului, condiționarea acordării unui discount de participarea la licitație intră în contradicție cu aspectul fundamental al rolului ANCOM.

În fine, ambii respondenți reclamă caracterul discriminatoriu al condiției: taxare diferită pentru blocuri de frecvențe identice, în funcție de capacitatea financiară de a achiziționa spectru în altă

bandă (TKM); discriminează operatorii care au achiziționat drepturi și care nu doresc 700 MHz, serviciile de telefonie mobilă furnizate prin cele 3 benzi fiind similare (VDF).

Răspunsul ANCOM:

În cazul reducerii TUS pentru investiții care să accelereze obiectivele naționale de conectivitate, ANCOM apreciază că, în considerarea scopului, o reducere temporară condiționată produce efecte mai bune, comparativ cu o reducere temporară necondiționată. O reducere temporară necondiționată nu ar fi putut garanta cu privire la utilizarea/destinația fondurilor economisite urmare a reducerii.

Condiția criticată este achiziția de spectru în banda de 700 MHz FDD, bandă 5G pentru acoperire teritorială și este indusă de sfera largă de cuprindere a reducerii, respectiv toate benzile sub 1 GHz, adică și benzi cu mare valoare economică care nu fac obiectul licitației. În același timp, achiziția de spectru în banda de 700 MHz FDD implică asumarea unor angajamente de investiții certe, masive, cu termene clare, materializate în obligațiile de acoperire și cerințele de dezvoltare ale caietului de sarcini al licitației. Astfel de obligații, deși au o contribuție clară și certă la atingerea obiectivelor naționale de conectivitate, nu pot fi introduse în absența achiziției de noi resurse spectrale.

În opinia ANCOM, condiția pentru accesul la reducerea temporară nu este discriminatorie și nu denaturează concurența, din următoarele considerente:

- Obiectivele naționale de conectivitate vizează accelerarea dezvoltării rețelelor de nouă generație, inclusiv 5G, sens în care este extinderea acoperirii teritoriale cu 5G, mediată de banda 700 MHz FDD, este mai puțin rentabilă însă are o contribuție mai mare la reducerea decalajului de conectivitate urban - rural, comparativ cu acoperirea de capacitate (trafic) a centrelor urbane, mediată de banda 3400 – 3800 MHz;
- Interesul public major asociat promovării 5G este fundamentat în Strategia 5G pentru România, iar reducerea tarifului de utilizare a spectrului pentru investiții este explicitat în documente de politici publice în vigoare (de exemplu, Hotărârea Guvernului nr. 414/2015);
- Interesul privat major asociat 5G este dat în primul rând de eficiența spectrală suplimentară introdusă de tehnologie, de natură să ofere avantaje competitive, precum și de alte performanțe tehnice; astfel, operatorul fără acoperire 5G are un dezavantaj competitiv în raport cu operatorul cu acoperire 5G;
- Într-un mediu reprezentat prin mai multe generații de tehnologie care include 5G, o rețea competitivă cu acoperire națională are nevoie pe termen lung de 4 – 6 blocuri FDD de 2x5 MHz în frecvențe sub 1 GHz, scenarii care, având în vedere portofoliile actuale ale celor 4 operatori, nu pot fi asigurate fără banda de 700 MHz;
- Accesul la banda de 700 MHz FDD (condiția) este deschis tuturor, pe baze obiective, nediscriminatorii, competitive, inclusiv sub aspectul plafoanelor de spectru introduse în designul procedurii în scopul garantării concurenței; astfel, toți cei 4 operatori de rețele mobile din România pot achiziționa minim 1 și maxim 3 blocuri FDD în bandă (din cele 6 blocuri existente);
- Condiția diferențiază, însă nu discriminează: diferențiază între operatorii care investesc în anumite frecvențe și, pe cale de consecință, își asumă anumite obligații de acoperire suplimentare și operatorii care nu investesc în anumite frecvențe și nu își asumă obligațiile de acoperire.

În cele din urmă, TUS rămas după reducerea temporară este suficient pentru prevenirea tezurizării, iar valoarea intrinsecă a resurselor în 800 MHz și 900 MHz este prea mare pentru a putea fi influențată de variația TUS.

Alte observații

10) Modificarea mecanismului de plată, astfel încât TUS să fie plătit în anul următor celui în care frecvențele au fost utilizate (TKM)

Răspunsul ANCOM:

În opinia Autorității, plata trimestrială, în trimestrul ulterior utilizării, este suficientă.

11) Orice taxă de spectru recurentă ar trebui să reflecte costurile asociate gestionării și monitorizării acestora de către ANCOM, ori multe din costurile ANCOM sunt comune și fixe și nu se modifică în funcție de cantitatea de spectru alocată (VDF).

Răspunsul ANCOM:

Într-adevăr, costurile ANCOM nu variază proporțional cu cantitatea de spectru alocată.

Cu toate acestea, argumentul este irelevant și vădește necunoașterea cadrului legal în vigoare: TUS urmărește asigurarea utilizării optime a frecvențelor radio și nu poate fi confundat cu tariful de monitorizare, după cum bine cunoaște respondentul.